

ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑΙ ΚΡΙΣΕΙΣ

ΥΠΟ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΣΜΥΡΝΙΟΥΔΗ

Γενικαὶ παρατηρήσεις.— Αἱ ποιοτικαὶ ἢ ποσοτικαὶ ἔρευναι ἐπὶ τῶν προκαλούντων τὰς κρίσεις αἰτίων καθὼς καὶ αἱ περὶ ταύτας ὀργανικαὶ ἢ ἀνόργανοι θεωρίαι δύνανται νὰ συγκεφαλαιωθῶσιν εἰς τὰς κατωτέρω κατηγορίας.

1) Πληθῶρα ἀγαθῶν : ἔνεκα ὑπερπαραγωγῆς, ὑπαναλώσεως, ὑπερκεφαλαιώσεως.

3) Πιστωτικαὶ ἢ νομισματικαὶ ἀφορμαὶ : ἔνεκα πληθωρικῆς ἢ ἀντιπληθωρικῆς κυκλοφορίας χρήματος.

4) Παθητικὸν ἐμπορικὸν ἰσοζύγιον : ἔνεκα μειώσεως τῆς ἔξαγωγῆς ἢ αὐξήσεως τῆς εἰσαγωγῆς ὑπερμέτρως.

5) Ὅργανικαὶ διαρθρωτικαὶ μεταβολαὶ : ἔνεκα φυσικῶν, κοινωνικῶν, οἰκονομικῶν, ψυχολογικῶν ἢ ἱστορικῶν αἰτίων.

6) Κεφαλαιοκρατικὴ ἀποκλειστικῶς συνέπεια : ἔνεκα τεχνητοῦ περιορισμοῦ τῆς προσόδου τῆς καταναλωτικῆς μίξεως.

Ἡ ὀλοκλήρωσις τῆς μορφολογίας τοῦ φαινομένου τῆς κρίσεως, τίθεται ὑπὸ τὴν περιοδικότητα τῆς κυμάνσεως μεταξὺ πληθῶρας ἀγαθῶν καὶ ἐργασιῶν χερῶν ἀζητήτων καὶ ἐλλείψεως ἀγαθῶν καὶ ἐργασιῶν χερῶν ζητουμένων.

Ὁ ἀντίκτυπος τῶν κρίσεων εἶναι κατὰ κύριον κοινωνικὸς καὶ κατὰ παρεμπύπτοντα οἰκονομικός, ἐπὶ περιπτώσεων ὀξείας μορφῆς. Δείκται τῆς μὲν κοινωνικῆς καταστάσεως εἶναι ἡ ἐργασία, τῆς δὲ οἰκονομικῆς αἰ τιμαί, κινούμενη ἐπὶ καμπύλης μεταξὺ τῶν ὀρίων ὑψηλῆς δράσεως καὶ καταπτωτικῆς ἀπραξίας.

Ἡ πραγματικὴ ἔννοια τῆς κρίσεως εἶναι ὅλως διάφορος τῆς κοινῶς πιστευομένης, ὅτι δῆθεν εἶναι κλονισμὸς τῆς ὑφισταμένης ἰσορροπίας δι' ἔκτροπῆς ἐκ τοῦ κανονικοῦ καὶ συνήθους καὶ ὅτι πάντε ὅταν τὰ πράγματα ἐπανεέλθουν εἰς τὴν προτέραν θέσιν των. Ἡ ἐπίδρασις τοιούτων ἀντιλήψεων βασικῶς σφαλλομένων θὰ ἦτο λίαν ἐπικίνδυνος εἰς τὴν ὀρθότητα καὶ ἀκρίβειαν τῶν συμπερασμάτων. Μία διαταραχθεῖσα κατάστασις δύναται νὰ ἰσορροπήσῃ κατὰ ποικίλλοντας τρόπους καὶ εἰς διαφόρους θέσεις ὅχι πάντοτε ὠφελίμους καὶ εὐχαρίστους, ἀναλόγως τῶν προσώπων, πραγμάτων, τόπου καὶ χρόνου, ἐπάνοδος δὲ εἰς τὴν προτέραν θέσιν ὅχι μόνον δὲν ἀπαλλάσσει

ένιότε ἀπὸ τὴν κρίσιν ἀλλὰ καὶ ἐπιδεινώνει πολλάκις καὶ περιπλέκει τὴν κατάστασιν.

Εἰς τὴν πραγματικότητα αἱ κρίσεις, που δὲν καταλήγουν εἰς ἐπανάστασιν, παρουσιάζονται ὡς «λανθάνουσαι τάσεις προσαρμογῆς πρὸς δημιουργηθείσας νέας συνθήκας» εἶναι δὲ καταστάσεις ἀνοχῆς, ἀντιθέτως πρὸς τὴν ἐπανάστασιν, ἣτις εἶναι ἀντίδρασις καταπιέσεως λανθάνουσα καὶ παθητικὴ μὲν ἀρχικῶς, τελικῶς δὲ ἐνεργητικὴ καὶ ἐκδηλος μετὰ τῶν ἄρσεως τοῦ ἐπαχθοῦς αἰτίου.

Κατὰ βιολογικὸν λόγον διατηροῦνται μόνον τὰ ζωικὰ ὄντα τοῦ προσαρμοζομένου καλλίτερον εἰς τοὺς ὅρους βιώσεως (Darwin-Weismann). Εἶναι ὡς ἐκ τούτου λίαν φυσικὴ συνέπεια τὸ νὰ τείνη πᾶς φυσικὸς ἢ ἐπὶ φυσικῶν βάσεων ἐρειδόμενος ὀργανισμὸς, νὰ προσαρμόζεται πρὸς μίαν κατάστασιν τὴν ὁποίαν ἀδυνατεῖ νὰ μεταβάλλῃ καὶ τῆς ὁποίας ἡ ἀκατάβλητος ἰσχυρωτικὴ δύναμις ἀπειλεῖ νὰ τὸν ἀφηνίση εἰς τὸν περὶ ὑπάρξεως ἀγῶνα (L. Stein).

Σημαντικὴ πρόοδος εἰς τὴν ἔρευναν τοῦ φαινομένου τῶν οικονομικῶν κρίσεων ἐπετεύχθη, βοηθούσης τῆς προόδου τῆς στατιστικῆς, ἀφ' ἧς διεπιστώθη ὅτι αἱ ὑπὸ τοῦ Lord Overstone παρητηθεῖσαι φάσεις καὶ αἱ ὑπὸ τοῦ W. S. Jevons σημειωθεῖσαι περιοδικότητες τῶν 8—11 ἐτῶν, ὄντως ὑφίσταντο, καὶ ὅτι ὑπάρχει καὶ ἄλλη περιοδικότης μακροτέρας διάρκειας 30—33 ἐτῶν. Ἐκεῖνο ὅμως ποῦ ἔχει σημασίαν ἐν προκειμένῳ εἶναι ἡ διαπίστωσις τῶν περιοδικότητων ἀφ' ἐνὸς καὶ ἡ ἐντὸς τῶν χρονικῶν των ὁρίων ἀνάλογος κύμανσις τοῦ γενικοῦ ἐπιπέδου τῶν τιμῶν ἀφ' ἑτέρου. Αἱ τριακονταετοῦς περίπου συχνότητος περιοδικότητες ὠνομάσθησαν «κυκλικαὶ διακυμάνσεις μικρᾶς διάρκειας» καὶ ἐντὸς τοῦ χρονικοῦ τούτου ὁρίου λαμβάνουσαι χώραν περιοδικότητες τῶν κρίσεων, συχνότητος 8—11 ἐτῶν «κυκλικαὶ διακυμάνσεις βραχείας διάρκειας».

Ἀπὸ διαγράμματα ἀφορῶντα εἰς τὴν διακύμανσιν τῶν τιμῶν ἀπὸ τοῦ ἔτους 1850—1914, ἐν Ἀγγλίᾳ, Ἡνωμέναις Πολιτείαις καὶ Γερμανίᾳ, γενόμενα βάσει τῶν τιμαριθμικῶν τιμῶν τοῦ A. Rigon παρατηροῦμεν ἀπὸ τοῦ ἔτους 1850—1882 μίαν μακρὰν διακύμανσιν 32 ἐτῶν ἐπὶ τοῦ ἄνω τοῦ μέσου τμήματος τοῦ ἐπιπέδου τῶν τιμῶν καὶ ἀπὸ τοῦ ἔτους 1882—1914 ἐτέραν μακρὰν διακύμανσιν ἐπὶ τοῦ κάτω τοῦ μέσου τμήματος. Διακυμάνσεις βραχείας διάρκειας μεταξὺ τῶν ἐτῶν τῶν ἀντιστοιχούντων πρὸς τὰ ἔτη κρίσεων ἔχομεν 1847-1857-1865-1873-1882-1883-1890-1900-1907-1914. Ἐν συνδυασμῷ μακρῶν καὶ βραχειῶν κυμάνσεων ἔχομεν σταθερὰν ἀνοδὸν 1774-1855, ὑψηλὴν διακύμανσιν 1880-1882, σταθερὰν κάθοδον 1874-1880, μέσῃν διακύμανσιν 1880-1882, σταθερὰν κάθοδον 1822-1890, χαμηλὴν διακύμανσιν 1890-1906, σταθερὰν ἀνόρθωσιν 1906-1911, μέσῃν διακύμανσιν 1911-1914.

Ἦτοι συνολικῶς διακύμανσιν 65 ἐτῶν (1850-1914), ἐκ τῶν ὁποίων 32 ἔτη ἐπὶ τοῦ ἄνω τοῦ μέσου τμήματος 1850-1882, καὶ 32 ἔτη ἐπὶ τοῦ κάτω τοῦ μέσου τμήματος τοῦ ἐπιπέδου 1882-1914.

Ἡ παρατήρησις τοῦ ἡμπορεῖ νὰ γίνῃ ἐπὶ τῶν ἀνωτέρω εἶναι ὅτι ἡ μὲν περίοδος τῶν 65 ἐτῶν συμπίπτει μὲ τὸ συνηθέστερον ὄριον τῆς ἀνθρωπίνης ἡλικίας, ἡ δὲ περίοδος τῶν 32-33 ἐτῶν μὲ τὸ ὄριον τῆς γενεᾶς. Ἡ μεταξὺ δὲ τῶν ὡς ἄνω τριῶν διαγραμμάτων συμφωνία εἰς τὰ χαρακτηριστικὰ σημεῖα εἶναι καταπλήσσοσα, καὶ οἱ ἀνωτέρω ἀριθμοὶ οἵτινες ἀσφυλῶς δὲν ὀφείλονται εἰς τυχαίας συμπτώσεις ἐπιβάλλουσι τὴν ἔρευναν τοῦ φαινομένου τῶν οἰκονομικῶν κρίσεων ἀπὸ τῆς πλεονείας τοῦ ἀξιομειουμένου πληθυσμοῦ, δεδομένου μάλιστα ὅτι τὰ τρία ταῦτα κράτη οὔτε ἱστορικὴν ἐξέλιξιν εἶχον τὴν ἰδίαν, οὔτε κοινωνικὴν, οὔτε πολιτικὴν, οὔτε οἰκονομικὴν, οὔτε ἐδαφικοὺς καὶ κλιματολογικοὺς ὄρους ὁμοίους.

Τὸ πρόβλημα ὅθεν τίθεται γενικῶς μὲν ἂν ὑπάρχῃ σχέσις καὶ ποία μεταξὺ τῶν φαινομένων τοῦ Πληθυσμοῦ καὶ τῶν Οἰκονομικοκοινωνικῶν φαινομένων, εἰδικῶς δὲ ἂν ὑπάρχῃ σχέσις μεταξὺ τῶν φαινομένων, τοῦ μετασηματισμοῦ (ποσοτικαὶ καὶ δυναμικαὶ μεταβολαί) τοῦ πληθυσμοῦ καὶ τῶν οἰκονομικῶν κρίσεων, ἐν καταφατικῇ δὲ περιπτώσει ποῖον εἶναι τὸ αἷτιον καὶ ποῖον τὸ ἀποτέλεσμα.

Η ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

Μεταφέρω ἐδῶ μερικὰ χαρακτηριστικὰ ἀποσπάσματα σχετικὰ μὲ τὴν μεθοδολογικὴν ἔρευναν τῆς ὁμοιομορφίας τῶν οἰκονομικῶν φαινομένων εἰλημμένα ἀπὸ τὸ βιβλίον τοῦ καθηγητοῦ κ. Καλιτσουνακί «ὁ Werner Sombart καὶ ἡ συστηματοποίησης τῆς Πολιτ. Οἰκονομίας».

Τὸ οἰκονομικὸν σύστημα ὡς αἰτιογόνος πραγματικότης ὄχι διὰ τοῦ πνεύματος τοῦ ἐμφωλεύοντος εἰς αὐτὸ ἀλλὰ διὰ τῆς ἰδιοσυστασίας τῆς συγκροτήσεώς του βασιζέται:

α') Ἐπὶ τῆς θεμελιώδους ἰδέας, περὶ τὸ οἰκονομικὸν αἶσθημα, τὴν τέξιν καὶ τὴν τεχνικὴν.

β') Ἐπὶ τῆς διαμορφούσης ἰδέας, περὶ τὴν ἔννοιαν τῆς οἰκονομίας τοπικῶς καὶ χρονικῶς.

γ') Ἐπὶ τῆς ἰδέας τῆς ἐργασίας, περὶ τὴν ἔννοιαν τῆς οἰκονομικῆς γνωσιολογίας.

Γενικωτέρα ἐξέτασις τῶν τάσεων καταλήγει εἰς διαπίστωσιν θεωρίας τινὸς περὶ ὁμοιομορφίας εἰς τὴν οἰκονομικὴν ζωὴν. Ἐνὸς δηλ. συστήματος δυνατοτήτων, αἵτινες παρουσιάζονται ὡς λόγοι τῆς ὁμοιομόρφου διαδρομῆς τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς. Μεταξὺ τῶν δυνατοτήτων ἄλλαι μὲν εἶναι τυχαῖαι ἄλλαι δὲ ἀναγκαῖαι, ὥστε τὸ πραγματικὸν γεγονός παρίσταται εἰς τὸ ἔννοον πνεῦμα ὡς συνύφανσις τοῦ τυχαίου καὶ ἀναγκαίου. Ἡ ὁμοιομορφία τῶν κοινωνικῶν γεγονότων λαμβάνει χώραν.

A) *Ἐνεκα ὁμοιότητος ἐν τῇ αἰτιάσει τῶν γεγονότων.*

1) Ἐκ τῆς ταυτότητος τῶν βάσεων τῆς αἰτιάσεως.

2) Ἐκ τῆς διαμορφώσεως τῶν αἰτίων περὶ τὰς μορφολογικὰς ἐκδηλώσεις αὐτῶν.

3) Ἐκ τῆς ἐπιδράσεως τῶν αἰτίων περὶ τὸν ἐξαναγκασμὸν πρὸς προσημογῆν

B) *Ἔνεκα τῶν ἀντικειμενικῶν ὄρων ὑφ' οὗς πραγματοποιοῦνται τὰ γεγονότα.*

1) Ἐκ τῶν λογικῶν ὄρων περὶ τὴν νομοτελεῆ νόησιν τῆς λογικῆς τῆς φύσεως τῶν πραγμάτων.

2) Ἐκ κοινωνικῶν ὄρων περὶ τὴν συμβίωσιν καὶ συνύπαρξιν.

3) Ἐκ μέσων ὄρων ἀπορροώντων ἐκ τῶν ἱκανοτήτων τῶν διαθεσίμων μέσων.

Πολὺ ὀρθῶς ὁ Eulenburg καθώρισε τὸ ὁμοιομορφίαν ταύτην τοῦ γίνεσθαι καὶ τὴν ὑπόθεσιν περὶ διαρκείας αὐτῆς, ὡς τὰ λογικὰ α ἰστοῖ διὰ τὴν συμβίωσιν καὶ τὴν συνεργασίαν τῶν ἀνθρώπων καὶ ἐπομένως ὀρθῶς ἀνέκλιθεν ἐστράφη τὸ βλέμμα τοῦ ἐρευνητοῦ πρὸς ταῦτα.

Ο ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΚΑΙ Η ΔΥΝΑΜΙΚΗ ΤΟΥ ΑΝΑΣΥΝΘΕΣΙΣ

Ὁ πληθυσμὸς γενικῶς ὑπόκειται εἰς μίαν μόνον διαρκῆ ποσοτικὴν καὶ δυναμικὴν ἀνασύνθεσιν ἀφορῶσαν εἰς τὴν ἐξωτερικὴν του μορφήν καὶ τὴν ἐσωτερικὴν του κατάστασιν. Καὶ ἡ μὲν ποσοτικὴ σύνθεσις ρυθμίζεται διὰ τῶν γεννήσεων, θανάτων καὶ μεταναστεύσεως· ἡ δὲ δυναμικὴ διὰ τῆς ἱκανότητος καὶ τῆς πυκνότητος τοῦ περιεχομένου ἐκάστης ἡλικίας, ἢ σειρῆς ἡλικιῶν, ἐν σχέσει πρὸς τὰς λοιπὰς.

Ἡ ποσοτικὴ καὶ δυναμικὴ ἱκανότης τοῦ πληθυσμοῦ ἔχει μεγίστην σπουδαιότητα. Δύο πληθυσμοὶ ἴσοι ποσοτικῶς δύνανται νὰ ἔχουν διάφορον δυναμικὴν ἀξίαν, ἀναλόγως τῆς συνθέσεως τῶν ἡλικιῶν κλπ. ἂν π.χ. εἰς τὸν ἓνα πλεονάζουν παιδία καὶ γέροντες, εἰς δὲ τὸν ἄλλον αἱ μέσαι ἡλικίαι δράσεως, ἢ ἂν πλεονάζουν ἀσθενεῖς, ἐλαττωματικοὶ ἢ τοῦναντίον κλπ.

Ἐπίδρασιν ἐπὶ τῶν ἐκδηλώσεων τῆς ποσοτικῆς καὶ δυναμικῆς ἱκανότητος ἑνὸς πληθυσμοῦ ἀσκοῦσιν ἀφ' ἑνὸς μὲν τακτικὰ καὶ ἔκτακτα φυσικὰ αἰτία: γεννήσεων, θανάτων ἡλικίας γενικῶς, ἀσθενειῶν, ἀτυχημάτων, θεομηνειῶν κλπ. ἀφ' ἑτέρου δὲ κοινωνικὰ αἰτία ἐξ ἐρρηθισμένων ἢ ἀρρυθμῶν κοινωνικῶν καταστάσεων: οἰκογενειακῶν (ἰγμίας, γάμου, τέκνων) περιοριστικῶν, ἐπαγγελματικῶν ἀναμορφωτικῶν, ὑποχρεωτικῶν ἢ περιοριστικῶν δυνάμει νομικῶν ἢ ἠθικῶν ἐπιταγῶν κλπ.

Καταλήγομεν ὅθεν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ ποσοτικὴ καὶ δυναμικὴ ἐξέλιξις τοῦ πληθυσμοῦ βαίνει ἐρειδομένη ἐπὶ τοῦ φυσικοῦ νόμου καὶ τοῦ κοινωνικοῦ παραγγέλματος, ὑπὸ τὴν εὐρυτάτην ἔννοιαν τῶν ὄρων τούτων. Οἱ φυσικοὶ νόμοι εἶναι ἀμετάβλητοι καὶ πρὸς αὐτοὺς τείνουν πάντοτε νὰ προσαρμοσθῶν αἱ ἀνθρώπινοι πράξεις. Αἱ κοινωνικαὶ ὁμως ἐκδηλώσεις ἀφ' ἑνὸς μὲν ἐπηρεάζουν τὴν κίνησιν τοῦ πληθυσμοῦ ἀφ' ἑτέρου ὁμως ὑπόκεινται ἀναγκαιῶς εἰς τὴν ἐπίδρασιν τῆς ποσοτικῆς καὶ δυναμικῆς του πίεσεως. Ἡ ἀλληλεπίδρασις αὕτη ἐπὶ τῶν μεταξὺ των σχέσεων εἶναι τόσον πολύμορ-

φως καὶ πικίλλουσι ὥστε πολλὰκις ἀδυνατοῦμεν νὰ διαστείλωμεν τὸ αἷτιον ἀπὸ τοῦ ἀποτελέσματος.

Ἄν δεχθῶμεν ὡς συνηθέστερον ὄριον τῆς ἀνθρωπίνης ἡλικίας τὸ 65 ἔτος, ὁ πληθυσμὸς ὁ μέχρι τοῦ ὀρίου τούτου θὰ καταταχθῇ ἀναγκάως εἰς τὰς 65 αὐτὰς κλάσεις ἀναλόγως τῶν ἐτῶν τῆς ἡλικίας ἢ εἰς 23725 κλάσεις ἀναλόγως τῶν ἡμερῶν τῶν ἀντιστοιχοῦσάν εἰς τὰ 65 ἔτη.

Ἐκ τῆς σειρᾶς ταύτης γόνιμοι ἡλικιαὶ εἶναι κυρίως ἀπὸ τὸ 20 ἕως τὸ 35. Ἐκ τῶν δεκαπέντε αὐτῶν ἡλικιῶν δηλ. τοῦ 1)4 ἐπὶ τῆς ὅλης σειρᾶς (ὄχι βέβαια τοῦ πληθυσμοῦ) παράγονται αἱ νέαι μονάδες αἵτινες κατατάσσονται εἰς τὴν κατωτάτην βαθμίδα ἡλικίας καὶ καλοῦνται θυγατρικαὶ γενεαί. Σαφεστέραν ἰδέαν τοῦ φαινομένου λαμβάνομεν, ἂν φαντασθῶμεν τὸ πλαίσιον τῶν 65 ἡλικιῶν ἀκίνητον καὶ ὁλόκληρον τὸ ἀνθρώπινον συγκρότημα κινούμενον βαθμιαίως, ἰσοταχῶς καὶ κατὰ τὴν αὐτὴν φορὰν ἐπὶ τῶν ὑποδιαρέσεων τοῦ πλαισίου τούτου. Ἄν αἱ γεννήσεις ἰσοφάριζον τοὺς θανάτους τῶν ὑπερηλικίων, τότε ἕκαστον ὄρον ἐξαφανιζόμενον ἐκ τῆς κορυφῆς θὰ ἀντικαθίσταται ἕτερος νέος ὄρος εἰς τὴν βῆσιν, οἱ ἐνδιάμεσοι δὲ βαθμηδὸν προωθούμενοι θὰ συνεπλήρουν τὰ κενά. Ἄν ὅμως εἰς ἀντικατάστασιν ἐνὸς ἐξαφανιζομένου προσεϊθῆντο δύο ἢ περισσότεροι νέοι ὄροι, τότε ἡ μὲν τάξις τῶν ἡλικιῶν πάλιν δὲν μεταβάλλεται ἀλλάσσει μόνον ἡ στατικὴ μορφή καὶ ἡ δυναμικὴ κατάστασις τοῦ ἀνθρωπίου συγκροτήματος, ἀφοῦ ἡ ἀριθμητικὴ προσθήκη δὲν πληρῶνει ἀπλῶς τὰ κενά. Ἄν εἰς τὴν πρώτην περίπτωσιν τὸ συγκρότημα ἦτο ὑποτεθείσθω παραλληλόγραμμον, εἰς τὴν δευτέρω μὲν τὰς εἰς τὴν βῆσιν προσηυθεμένας ἀυξήσεις καταντᾷ τραπεζοειδές. Αἱ προσθηκαὶ αὗται κινούμεναι ἐπὶ τῆς κλίμακος τοῦ πλαισίου τῶν ἡλικιῶν, δύνανται νὰ ἀυξήσουν πάλιν μὲ τὴν σειρὰν τους τὸν πληθυσμὸν ἕως ἐνηλικιωθῶσιν.

Ἐνῶ δι' ἕκαστον ἄτομον ὁ χρόνος φαίνεται σχετικῶς προχωρῶν ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν ἐπὶ τῆς ἀνθρωπίνης χρονικῆς διαιρέσεως, διὰ τὸ σύνολον τοῦ ἀνθρωπίου συγκροτήματος ὁ χρόνος δὲν προχωρεῖ αἰσθητικῶς. Πρὸ χιλίων ἐτῶν π.χ. καὶ σήμερον, εἰς μίαν δεδομένην στιγμὴν οἱ ἄνθρωποι εὐρίσκονται εἰς τὴν αὐτὴν ἡλικίαν, ἐφ' ὅσον καὶ τότε καὶ νῦν θὰ κατατάσσονται εἰς τὸν αὐτὸν περιορισμένον ἀριθμὸν ἡλικιῶν ὧν τὸ μὲν πλαίσιον μένει στάσιμον, τὰ δὲ ἄτομα ἀπροσώπως καταλαμβάνουσι διαδοχικῶς τὰς βαθμίδας τοῦ τείνοντα πρὸς τὸ ἀνώτατον ὄριον τῆς ἡλικίας των.

Ὅπως ἐλέχθη ρυθμίσται τῆς κινήσεως τοῦ πληθυσμοῦ εἶναι φυσικῶς αἱ ἀπὸ 20—25 ἡλικιαί, ἐκ τῆς γονιμότητος ἢ στειρότητος τῶν ὁμοίων θὰ κριθῇ ὁ ἀριθμὸς καὶ ἡ σύνθεσις τοῦ ἀνθρωπίου συγκροτήματος διὰ τῆς κατανομῆς τῶν ἀτόμων εἰς τὰς ἡλικίας. Καὶ ἂν μὲν ἡ περὶ ἧς παραγωγὸς σειρὰ εἶναι λίαν γόνιμος τότε, ἐν τῇ ἐξελίξει, κατ' ἀρχὰς θὰ πλεονάζουν αἱ μικρότεραι ἡλικιαί. Ἄν ἔπειτα μετριασθῇ ἡ γονιμότης αὐτῆς θὰ πλεονάζουν αἱ μέσαι. Ἄν δέ, κατ' αὐθαίρετον ὑπόθεσιν, γίνῃ στειρὰ τότε θὰ πλεονάσουν αἱ μεγάλαι ἡλικιαί. Πάντως ὅμως εἰς οἵανδήποτε περίπτωσιν αἱ σοβα-

ρότεροι συνέπεται πίσης περὶ τὴν γονιμότητα σχετιζομένης περιπτώσεως θ' ἀρχίσουν ἐκδηλοῦμεναι μετὰ τὴν ἐνηλικίωσιν τῆς ἐκάστοτε νέας θυγατρικῆς σειρᾶς γενεῶν, ἴτοι μετὰ εἰκοσαετίαν, καὶ ἐπομένως πᾶν ζήτημα περὶ τὴν γονιμότητα ἐνδιαφέρει ὄχι μόνον εἰς τὴν παρούσαν κατάστασιν τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς τοῦ προσεχοῦς καὶ ἀπωτέρου μέλλοντος καταστάσεις καὶ ἴσως περισσότερον εἰς ταύτας.

Ἡ γονιμότης ὅμως καὶ ἡ πολυτεχνία δὲν βαίνουν πάντοτε μετὸν αὐτὸν ρυθμὸν διὰ λόγους φυσιολογικούς, βιολογικούς, ψυχολογικούς κοινωνικούς καὶ οἰκονομικούς. Ἐν ἐναντία περιπτῶται ἡ ἀνθρωπότης παρὰ τὰς καταστροφάς, ἀσθενείας, καὶ πολέμους τοῦλάχιστον διπλασιαζομένη ἀνὰ 25ετίαν, θὰ εἶχε πρὸ πολλοῦ κατακλύσει τὴν γῆν καὶ θὰ ἀλληλοεσπαρίσαστο. Μία γενεὰ πολυἀριθμὸς δὲν θὰ εἴναι ἐν τῷ συνόλῳ τῆς πολυτεχνος, ὅσον οἱ γονεῖς τῆς. Ὅπως εἰς ὅλας τὰς καταρῆσεις τῆς ἰκανότητος τῶν σωματικῶν μας δυνάμεων πρὸς ὑπέρομετρον ἰκανοποίησιν ἐπιθυμιῶν, ὁ πόνος καὶ ἡ ἔξασθένησις παίζουσι φυσιολογικῶς τὸν ρόλον ἐπισχέτρον (Goildscheider), οὕτω ἐπενεργοῦν ἐν προκειμένῳ διὰ προσωρινῆς ἀνασχέσεως τοῦ ἐνστικτοῦ διαιωνίσεως καὶ ἐνισχύσεως τῶν ἐνστικτικῶν τῆς αὐτοσυντηρήσεως καὶ ἐπικρατήσεως. Ἡ σεξουαλικὴ ὁρμὴ παραμένει ἀθικτος καὶ τούτο εἶναι σπουδαῖον εἴτε δεχθῶμεν ὅτι μεταμορφοῦται εἰς ἐκπολιτιστικῶς ἐξυψωτικὸν παράγοντα (Koerber) εἴτε οὐαί πρὸς κοινωνικούς καὶ σεξουαλικούς σκοποὺς ἐνέργειαι βαίνουν παραλλήλως (Hirschfeld). Ἡ ἀναπαραγωγικὴ ἰκανότης ὡς ἰδιότης φυσική, θὰ κληροδοτηθῆ εἰς τὴν ἐπομένην θυγατρικὴν γενεάν ἴτις θὰ συνεχίσῃ τὴν παράδοσιν.

Ὡς κύρια αἰτία τῆς μειώσεως τῶν γεννήσεων φέρονται παρὰ μὲν τῶν παλαιότερων : ὁ περιορισμὸς τῶν μέσων συντηρήσεως (Malthus, Levasseur, Conderlier, κλπ.) καὶ ὁ σύγχρονος πολιτισμὸς μετὰ τὰς τάσεις του πρὸς κοινωνικὴν ἐξυψωσιν (A. Dupont) πρὸς πνευματικὴν ἀνάπτυξιν (Carey) πρὸς ἀτομικισμὸν (Spencer) πρὸς δημοκρατικότητα (Leroy Beaulieu), παρὰ δὲ τῆς συγχρόνου ἐπιστήμης διάφορα φυσιολογικά, βιολογικά, ψυχολογικά, κοινωνικά, κοινωνικῆς προνοίας, οἰκονομικά κλπ. αἰτία. Ἦτοι ἐν ὄψι τρεῖς μεγάλοι κατηγορίαι αἰτίων, Βιωτικαὶ ἀνάγκαι, Νεώτερος πολιτισμὸς, Φυσιολογικοὶ λόγοι ἐν γένει καὶ Κοινωνιολογικοὶ.

Λεπτομερῆς ἐξέτασις τοῦ ζητήματος τούτου θὰ ἦτο ἔξω τῶν ὁρίων τῆς παρούσης περιληπτικῆς μελέτης δι' ἣν εἶναι ἀρκετὰ τὰ δεδομένα.

Οἱ κατωτέρω ἀριθμοὶ (εἶναι μέχρι τοῦ ἔτους 1911) ἀπὸ τὸ βιβλίον τοῦ Leroy Beaulieu (La question de la population) δεικνύουν τὸ ποσοστὸν τῶν γεννήσεων μερικῶν κρατῶν ἐπὶ 100 κατοίκων.

Ἡ μείωσις ὅμως τῶν γεννήσεων δὲν πρέπει νὰ συνεχισθῆ μετὸν ὑποπληθυσμὸν ὅστις ἐπέρχεται ὅταν αἱ γεννήσεις δὲν καλύπτουν τοὺς θινάτους. Ἐφ' ὅσον δὲν συμβαίνει τὸ τελευταῖον παρ' ὅλην τὴν μείωσιν τῶν γεννήσεων θὰ ἔχωμεν αὐξήσιν τοῦ πληθυσμοῦ, ἔστω καὶ μικράν.

Ἔτος	Γαλλία	Ἑλβετία	Ἀγγλία	Οὐαλλία	Γερμανία	Ρωσσία	Εὐρώπη
1874	26.2	30.4	36		30.1	50.4	
1882	24 —	29	33.5		57.2	50.6	
1900	21.4	28.6	28.7		35.6	49.4	
1908	20.2	26.4	26.7		32.1	48.6	
1911	18.7	26	25.1		31.1	48.6	
1913	18.8	13.1	25 —		27.5	—	
1929	17.7	17 —	16.6		17. —	—	

Ἐκτάκτως ἐνδιαφέρουσαι ἦσαν αἱ σχετικαὶ μετὰ τὴν κίνησιν τῶν πληθυσμῶν ἀνακοινώσεις εἰς τὸ ἐν Ρώμῃ συνέδριον κατὰ τὸν παρελθόντα Σεπτέμβριον.

Οὕτω κατὰ τὸν κ. Burgdoerfer ἂν ἐν Γερμανίᾳ διατηρηθῇ τὸ ποσοστὸν τῶν γεννήσεων τοῦ ἔτους 1927 (19.5‰ περίπου) ὁ νῦν πληθυσμὸς τῶν 54.7 ἑκατομμυρίων θὰ ἀνέλθῃ τὸ 1960 εἰς 69.7 καὶ θὰ κατέλθῃ κατὰ τὸ ἔτος 2000 εἰς 66.7 ἑκατομμύρια. Ἐάν τὸν ἀντίον κατὰ τὴν προσεχῆ εἰκοσιπενταετίαν ἡ γονιμότης τῶν γυναικῶν μειωθῇ κατὰ 250ο, τότε τῷ 1945 ὁ πληθυσμὸς θὰ ἤρῃθμει 67.7 ἑκατ. ἐλαττούμενος δὲ ἐκασίποτε θὰ κατήρχετο τῷ 2000 εἰς 46.9 ἑκατομμύρια.

Εἰς τὰς Ἑνωμένας Πολιτείας κατὰ τὸν κ. Whelpton ὁ πληθυσμὸς τοῦ ἔτους 1930 ἀνερχόμενος εἰς 122.5 ἑκατ. θὰ φθάσῃ κατὰ τὸ 1870 εἰς 144.8 ἑκατ. καὶ εἰτα θ' ἀρχίσῃ ἐλαττούμενος κατὰ 1.7 ἑκατ. ἐτησίως.

Παρόμοια συμπεράσματα ἐξήχθησαν καὶ διὰ τὰς λοιπὰς χώρας τῆς Εὐρώπης εἰς αἷ ἀπὸ τοῦ 1913—1929 ἐμειώθη τὸ ποσοστὸν τῶν γεννήσεων κατὰ 19 μέχρι 35 τοῖς ἑκατὸν ἑξαιρέσει τῆς Γαλλίας ἣτις δὲν ὑπόκειται εἰς σοβαρὰς ἀξομειώσεις, ὅπου ἡ ἐλάττωσις εἶναι 6οο. Γενικῶς ὁ πληθυσμὸς τῆς Εὐρώπης παρουσίαζε ἀπὸ τοῦ ἔτους 1830—1870 μείωσιν, ἀπὸ τοῦ 1870—1900 μεγάλην αὔξησιν ἀπὸ τοῦ 1900—1930 μείωσιν ὡς πρὸς τὰς γεννήσεις. Καὶ εἰς τὴν ἀρχαίαν Ρώμην μεταξὺ τῶν ἐτῶν 594—622 παρετηρήθη μείωσις καὶ ἀπὸ τοῦ 735—767 αὔξησις κατόπιν τοῦ Νόμου Ραρρία Πορροεα, ἀπὸ 4.2 ἑκατ. εἰς 4.9 ἑκατομμύρια.

Ἐκεῖνο πού ἐξάγεται ἀπὸ τὰ δεδομένα ταῦτα εἶναι ὅτι αἱ ἀξομειώσεις τῶν πληθυσμῶν διαδέχονται ἀλλήλους κατὰ 30τίαν περίπου ἢ ἄλλως εἰπεῖν αἱ αὐξήσεις βγαίνουν δι' ὄλους σχεδὸν τοὺς πληθυσμοὺς ἀνά 60—65 ἔτη. Ἡ γονιμότης δηλαδὴ τῶν ἀλληλοδιαδόχων θυγατρικῶν γενεῶν ἐναλλάσσονται κατὰ λόγον 1:2:1, ὡς ἂν ἐπρόκειτο περὶ διασπάσεως τῶν κληρονομικῶν καταβολῶν (Mendel).

Αἱ αὐξήσεις ὅθεν τῶν πληθυσμῶν ἀρχίζουσι κάθε 60—65 ἔτη φθάνουσι εἰς τὸ ὑψιστον σημεῖον ἐντὸς τριακονταετίας καὶ ἔπειτα πάλιν σταματοῦν ἐπὶ μίαν τριακονταετίαν διὰ νὰ ἰσορροπήσουσι τὰς δυναμικὰς τῶν συνεπειῶν μέχρι τέλους τῆς ὑπαρχούσης γενεᾶς τῶν γεννητόρων καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς.

Παραθέτω χάριν παραδείγματος ἓνα πῖνακα τοῦ σχηματισμοῦ πληθυ-

σμοῦ 600 ἀτόμων μὲ ἐτησίαν αὐξήσιν 2 ἀτόμων ἐτησίως ἐπὶ μίαν 30ετίαν καὶ εἶτα μὲ ἐτησίαν μείωσιν 2 ἀτόμων κατὰ 30ετίαν ἔπου δύναται τις νὰ παρακολουθήσῃ τὰς συνεπείας τῆς κυματοειδοῦς ταύτης ποσοτικῆς καὶ δυναμικῆς διακυμάνσεως, τῆς δευτέρας ἀφορώσης εἰς τὴν ἐπὶ τοῖς ἑκατὸν ἀναλογίαν τῶν περιεχομένων εἰς ἐκάστην ἡλικίαν ἀτόμων.

Ἡ πρώτη στήλη ἐκάστης δεκαετίας δεικνύει τὸν ἀριθμὸν τῶν περιεχομένων εἰς αὐτὴν ἀτόμων, ἡ δὲ δευτέρα τὴν ἐπὶ τοῖς ἑκατὸν ἀναλογίαν αὐτῶν ὡς πρὸς τὸ πλῆθος τῶν ἀτόμων ἐκάστης δεκαετίας

Ἐξελικτικῶς κατὰ τρεχοῦσας δεκαετίας

Ὅμαδες ἡλικιῶν	1	10	20	30	40	50	60
	%	%	%	%	%	%	%
1—10	100 16,7	120 19,5	140 21,1	160 22,2	140 18,5	120 15,3	100 13,-
10—20	100 16,7	100 16,1	120 18,1	140 19,4	160 21,-	140 18,-	120 15,3
20—30	100 16,7	100 16,1	100 15,2	120 16,7	140 18,5	160 20,4	140 18,-
30—40	100 16,7	100 16,1	100 15,2	100 13,9	120 15,8	140 18,-	160 20,4
40—50	100 16,7	100 16,1	100 15,2	100 13,9	100 13,1	120 15,3	140 18,-
50—60	100 16,7	100 18,1	100 15,2	100 13,9	100 13,1	100 13,-	120 15,3
Ὅλικά	600 100	620 100	660 100	720 100	760 100	780 100	780 100

Ἐν τέλει σημειώτεον ὅτι διατηρουμένου τοῦ αὐτοῦ κατὰ ἔτος ἀριθμοῦ γεννήσεων (πάντως ἀνωτέρου τοῦ τῶν θανάτων) τὸ ποσοστὸν τῶν γεννήσεων μειοῦται φαινομενικῶς ἀνὰ πᾶν ἐπόμενον ἔτος λόγῳ τῆς αὐξήσεως τοῦ ἀριθμοῦ τοῦ ὅλου πληθυσμοῦ ἐφ' οὗ ὑπολογίζεται τὸ ποσοστὸν. Ἀλλὰ τὰ εἰς μίαν ἐποχὴν γεννώμενα νήπια δὲν δύναται νὰ εἶναι ὑπολογισμοῦ γονιμότητος πρὸ τῆς παρελεύσεως εἰκοσαετίας περίπου, τὰ ἄτομα τὰ ὑπερβαίνοντα τὴν μέσσην ἡλικίαν δύναται νὰ θεωρηθοῦν ὡς ἄγονα ἐν τῷ συνόλῳ των. Δέον ἄρα νὰ ὑπολογίζεται ἡ ἀναλογικὴ σχέσις τῶν γεννήσεων ἐπὶ τῶν κυρίως γονίμων ἡλικιῶν, διότι ἄλλως ἐπέρχεται σύγχυσις εἰς τὰ ἐξαγόμενα. Οὕτως ἡ κατὰ τὸν προηγούμενον πίνακα τοῦ Λερούα Μπωλιέ παρατηρουμένη συνεχῆς μείωσις τοῦ ποσοστοῦ τῶν γεννήσεων δὲν εἶναι τόσον μεγάλη ὅσον φαίνεται, οὔτε δύναται τις βασιζόμενος ἐπὶ τῶν δεδομένων τούτων νὰ ἐξαγάγῃ ἀσφαλῆ καὶ ἀκριβῆ συμπεράσματα περὶ τῆς γενετικότητος, ἐφ' ὅσον ὁ ὑπολογισμὸς ἐγένετο κατὰ χιλιοτὰ ἐφ' ὅλου τοῦ ἐκάστοτε πληθυσμοῦ τῶν χωρῶν τούτων.

Τὸ τοιοῦτον φαίνεται εἰς τὸν κάτωθι πίνακα κινήσεως πληθυσμοῦ τῆς Μεγάλῃς Βρετανίας, χάριν ἀπλοῦ παραδείγματος παρατιθεμένου:

Ἔτος	Πληθυσμὸς εἰς ἑκατομύρια	Αὔξεις πληθυσμοῦ	Γεννήσεις ἐπὶ 1000 ἀτόμων	
			Γενικῶς	Μείον τῆς αὔξεως
1877	33.6	—	36.0	—
1891	38.1	4.5	31.4	35.1
1910	45.3	7.2	25.9	30.0
1929	46.3	1.	16.6	17.0

Μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1877—1891 ἔχομεν αὔξῃσιν πληθυσμοῦ, ἀποτελουμένην (ἐξαιρουμένων τῶν μεταναστῶν) κυρίως ἐξ ἀτόμων ἡλικίας 1—15 ἐτῶν καὶ μεταξὺ τοῦ 1891—1910 αὔξῃσιν ὁμοίαν ἀτόμων 1—20 ἐτῶν, καὶ μεταξὺ τοῦ 1910—1929 ἐπίσης μὲ ἡλικίαν 1—20 ἐτῶν.

Αἱ κατὰ τὰ διαστήματα ὕψος τῶν εἰκοσαετιῶν διὰ τῶν γεννήσεων αὔξεσις τοῦ πληθυσμοῦ δὲν πρέπει νὰ ἐπηρεάσουν τὰ συμπεράσματα περὶ τῆς γονιμότητος, καθ' ὅτι αἱταὶ ἄγονοι λόγῳ τῆς ἡλικίας τῶν μειοῦσι τὸ ποσοστὸν τῶν γεννήσεων ἂν περιληφθῶσι εἰς τοὺς ὑπολογισμούς. Ἐν γένει δὲ πρέπει νὰ ἀποκλείωνται κατὰ τὸν προσδιορισμὸν τοῦ ποσοστοῦ τῶν γεννήσεων οἱ ἀνήλικοι καὶ οἱ ὑπερήλικες, διότι ἄλλως τὰ ἐπὶ μεγάλων πληθυσμῶν ἐξαγόμενα θὰ ἀπίστανται κατὰ πολὺ τῆς πραγματικότητος. Διὰ τοῦτο παρὰ τῆς συγχρόνου ἐπιστήμης λαμβάνεται πρὸς ὑπολογισμὸν τῆς γονιμότητος ὁ ἀριθμὸς τῶν γυναικῶν ἡλικίας 16—45, δυναμένων νὰ θεωρηθοῦν ὡς προσφόρων διὰ τεκνοποιήσιν.

Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΠΟΨΙΣ ΤΩΝ ΔΙΑΚΥΜΑΝΣΕΩΝ ΤΩΝ ΙΚΑΝΟΤΗΤΩΝ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ

Κοινὸν χαρακτηριστικὸν ὄλων τῶν ἀνθρώπων εἶναι ἡ ἡλικία. Ὅλοι θὰ καταταχθοῦν ἀναγκαιῶς καὶ αὐτομάτως εἰς τὰς ὀλίγας αὐτὰς κλύσεις καὶ ὄλων τῶν ὀμηλικῶν αἱ ἐκδηλώσεις καὶ πράξεις θὰ εἶναι σύμφωνοι εἰς τὰς γενικὰς τῶν γραμμὰς. Αἱ ἐσωτερικαὶ καταστάσεις τῶν ἀτόμων καὶ αἱ ἐξωτερικαὶ συνθήκαι τοῦ περιβάλλοντος φυσικοῦ ἢ τεχνητοῦ, ἐπιδρῶν κατὰ τὴν ἐξέλιξιν τῆς ἡλικίας ὡς δευτερεύοντα αἷτια (χωρὶς νὰ ὑποτιμᾶται ἡ σημασία τῶν). Ρυθμιστῆς τῶν δευτερευουσῶν τούτων σχέσεων εἶναι ὁ πολιτισμὸς. Οὗτος ἐντὸς τῆς τοῦ πλαισίου τῶν φυσιολογικῶν, ψυχοβιολογικῶν καὶ φυσικῶν παραγόντων ὁρῶμεται τὸν κύκλον περὶ τὰς διακρίσεις ὡς πρὸς τὰ στάδια τῆς ἡλικίας, καὶ περὶ τὰς ἐνεργείας ὡς πρὸς τὰ δικαιώματα, καθήκοντα καὶ ὑποχρεώσεις ἐκάστου.

Ἡ ἐπίδρασις τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς ἐξυψωτικῆς τάσεως ἀναλύεται ὑπὸ τοῦ Α. Dumont εἰς τὴν θεωρίαν τοῦ «Κοινωνικοῦ τριχωειδοῦς φαινομένου» ἢ δὲ ἐπίδρασις τοῦ κοινωνικοῦ πνεύματος καὶ καταμερισμοῦ τῆς ἐργασίας: ἐπὶ τῆς προόδου τῆς ἀνθρωπότητος εἰς τὰς περὶ «Οἰκονομικῶν βαθμίδων» θεωρίας τῶν Sombart, Bücher κλπ., εἰς ὅλα δὲ ἐν γένει τὰ κοι-

γωνιολογικά και οικονομολογικά συγγράμματα κατέχει εξέχουσαν θέσιν ὁ πανίσχυρος οὗτος παράγων.

Ἡ φυσιολογική, κοινωνική καὶ οἰκονομική δρᾶσις ἐκάστης γενεῆς ἄρχεται κυρίως ἀπὸ τῆς ἐνηλικιώσεώς της, φθάνει εἰς τὴν ἀκμὴν της περὶ τὸ 33 ἔτος καὶ βαίνει μειουμένη ἀπὸ τοῦ 40 περίπου. Εἰδικότερον ἐκίστη γενεὰ αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν εἶναι οὐδετέρω σχεδὸν συνεπειῶν ἀξιολόγων μέχρι τοῦ 7 ἔτους τῆς ἡλικίας της, προοδευτικῶς καταναλωτικὴ μέχρι τοῦ 16 ἔτους, ἰσχυρῶς καὶ προοδευτικῶς καταναλωτικὴ καὶ παραγωγικὴ μέχρι τῶν 23—32—40 καὶ φθινοῦσης παραγωγικῆς καὶ καταναλωτικῆς ἰκανότητος ἀπὸ τοῦ 42 καὶ ἐξῆς.

Ἄν συμβῆ ὥστε αἱ ἀλλεπαλλήλως ἐπερχόμεναι γενεαὶ νὰ εἶναι πολυ-ἀριθμοὶ τότε καὶ αἱ συνέπειαι θὰ εἶναι πολλαπλάσιαι. Ἐπίσης σοβαρὰς συνεπειᾶς θὰ ἔχει ἡ ἀκολουθοῦσα τὴν αὔξησιν τάσις μειώσεων τῶν γεννήσεων. Αὐξουσα ἢ φθίνουσα προσθήκη ἢ ἀφαίρεσις κοινωνικοοικονομικῶν βαρῶν, δὲν δύναται παρὰ νὰ κλονίσῃ τὴν εἰς κατὰστασιν εὐσταθοῦς ἰσορροπίας διατελοῦσαν σχέσιν παραγωγῆς—καταναλώσεως—ἐργασίας. Ἡ εἰσβολὴ τῶν νέων αὐτῶν ἀνθρώπων ἐπὶ τῆς κοινωνικῆς σκηνῆς, τῶν ἐρχομένων νὰ μετᾶσχουν εἰς τὴν κατανομὴν τῶν ἀγαθῶν διαταράσσει τὸν ρυθμὸν τῆς δυναμικῆς κυκλοφορίας, αἱ δὲ νέαι σχέσεις αἰτινες ἤρχισαν ἀπὸ τῆς ἐμφάνισης τῶν νέων παραγόντων δημιουργοῦμεναι, λανθάνουσαι μὲν ἀρχικῶς, ἀλλὰ καθιστάμεναι ὀσημέρην βαθμηδὸν ἐναργέστεραι, ἐκδηλοῦνται περιοδικῶς εἰς τὰ χαρακτηριστικὰ σημεῖα καμπῆς τῆς ἡλικίας τὰ ἀντιστοιχοῦντα πρὸς τὸ 7—16—23 ἔτος, καὶ φθάνουσι εἰς τὸ ὀξύτερον σημεῖον ὅταν οὗτοι κτώμενοι ἰδίαν ὑπόστασιν ἀξιοῦν τὸ ἀναλογοῦν αὐτοῖς ἀπὸ τὴν ζωὴν μερίδιον.

Ἡ οὕτω κλονισθεῖσα κοινωνικὴ καὶ οἰκονομικὴ δυναμικὴ ἰσορροπία ἀρχίζει πάλιν νὰ ἀποκαθίσταται βαθμηδὸν μετὰ παρέλευσιν περίπου τεσσαρακονταετίας ἀπὸ τῆς ἐμφάνισης τῆς κλονισάσης γενεᾶς, ἢ σειρᾶς γενεῶν, ἐπὶ νέων πλέον βάσεων φυσικῶς σχηματισθεισῶν καὶ ἡ δυναμικὴ πορεία συνεχίζεται ὁμαλῶς ἐπὶ τι διάστημα, μεθ' ὃ ἐπακολουθοῦν πάλιν τὰ αὐτά. Σημειωτέον ὅμως ὅτι αἱ ἐπὶ τοῦ ρυθμοῦ τῆς παραγωγῆς καταναλώσεως καὶ ἐργασίας συνέπειαι διαταραχῆς ἰσορροπίας, αἱ προερχόμεναι ἐκ τῆς αὐξήσεως τῶν γεννήσεων, εἶναι ἀντίθετοι πρὸς τὰς προερχόμενας ἐκ τῆς μειώσεως τῶν γεννήσεων.

Ὅπως ἐλέχθη ἀνωτέρω αἱ δημογραφικαὶ στατιστικαὶ παρατηρήσεις κατέδειξαν τὴν ἀνὰ τριακονταετίαν περίπου ἐναλλάσσουσαν αὐξομείωσιν τοῦ ἀριθμοῦ καὶ τῆς συνθέσεως τῶν πληθυσμῶν καὶ τὴν κατὰ καμπύλην κυματοειδῆ πορείαν τῶν φαινομένων τούτων. Τούτου ὁμως δοθέντος, τὰ οἰκονομικοκοινωνικά φαινόμενα περὶ τὴν παραγωγὴν κατανάλωσιν καὶ ἐργασίαν θὰ παρακολουθήσουν ἀναγκαιῶς εἰς τὴν κυματοειδῆ ταύτην κίνησιν. Ὁ ἰσχυρισμὸς τοῦ ἀντιθέτου, ὅτι δηλ. ἡ κίνησις τοῦ πληθυσμοῦ ρυθμίζεται ἀπὸ τὴν παραγωγικὴν καὶ ἐργατικὴν κίνησιν, θὰ προσέκρουε ἐπὶ τῶν τρια-

κονταετῶν περιόδων τῶν μακρῶν κυμάνσεων καὶ τῶν δεκαετῶν βραχειῶν, αἰτίνας δὲν εἶχον πλέον λόγον ὑπάρξεως. Ἡ κανονικότης ὅμως τοῦ ρυθμοῦ καθ' ὃν ἐναλλάσσονται τὰ φαινόμενα ταῦτα, ἡ περιοδικότης των, ἡ ὁμοιότης αὐτῶν μεταξὺ τῶν κρατῶν τῶν ἐχόντων τὸν αὐτὸν πολιτισμὸν, ἡ φύσις καὶ ὁ χαρακτήρ των, παρὰ τοὺς διαφοροὺς ὄρους τοῦ φυσικοῦ, κοινωνικοῦ καὶ ψυχολογικοῦ περιβάλλοντος καὶ τῆς ἱστορικῆς στιγμῆς τῶν διαφορῶν χωρῶν εἰς ἧς συγχρόνως ἐπισυμβαίνουν δὲν εἶναι ἄλλως δυνατόν παρὰ νὰ ὀδηγήσῃ εἰς τὴν παραδοχὴν τῶν αὐτῶν πανταχοῦ κανονικῶν αἰτίων. Διότι δὲν εἶναι δυνατὸν μία συνεχῶς ἄρρυθμος κίνησις νὰ δημιουργῇ μίαν συνεχῶς ρυθμικὴν. Ἐπίσης δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ὑποστηριχθῇ ὅτι ἡ κίνησις παραγωγῆς καὶ καταναλώσεως ὠφελεῖ καὶ ἡδύνατο νὰ ἐξελίσσει ἀνά τοὺς αἰῶνας κατὰ μίαν ὀρισμένην περιοδικότητα καὶ ρυθμὸν, ὅπως συμβαίνει εἰς τὴν πραγματικότητα ἄνευ μεσολαβήσεως κανονικοῦ καὶ κοινῶν αἰτίων.

Λὲν πρέπει ὅμως νὰ ὑποτεθῇ ὅτι ἡ ἐπίδρασις τῆς εὐημερίας τῆς μάζης ὡς πρὸς τὴν αὐξήσιν τοῦ πληθυσμοῦ, παρορᾶται. Τὸνναντίον μάλιστα ὑφίσταται στενὴ σχέσις μεταξὺ τῶν φαινομένων εὐημερίας καὶ πληθύνσεως καὶ ἀλληλεπιδράσεως. Αἱ παρατηρήσεις τῶν Malthus, Levasseur, Cauderlier κλπ. καὶ αἱ θεωρίαι των περὶ τοῦ περιορισμοῦ τοῦ πληθυσμοῦ ἀπὸ τὰ πρὸς διατροφὴν μέσα καὶ ἡ ἀναλόγως πρὸς ταῦτα αὐξήσις του καὶ ἡ πτωχεία του ἐν τῇ ὑπερβάσει τῆς ἀναλογίας, δὲν ἀμφισβητοῦνται ἐν περιπτώσει καθ' ἣν ἤθελον τεθῆ ὡς ἀποτέλεσμα εὐνοϊκῆς συγκυρίας μόνον, χωρὶς νὰ προσαχθοῦν ὡς βασικαὶ κινουῦσαι αἰτίαι.

Ἡ θεωρία τοῦ Malthus, ἔχοντος ὑπ' ὄψιν τὸν πληθυσμὸν τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν, καθ' ἣν ἡ παραγωγή τῶν τροφίμων δὲν δύναται νὰ παρακολουθῆσῃ τὴν αὐξήσιν τοῦ πληθυσμοῦ τῆς γῆς, διεψεύσθη ὑπὸ τῆς πραγματικότητος. Ἄλλ' ἡ θεωρητικὴ τῆς ἀξία παραμένει ἀκεραία. Ἄν ἡ ἀνθρωπότης ἐδιπλασιάζετο ἀνὰ 25—30 ἔτη, ἀσφαλῶς αἱ προβλέψεις δὲν δύνανται νὰ εἶναι αἰσιδόδοξοι. Ἡ διάψευσις λοιπὸν ὀφείλεται κυρίως εἰς τὴν μὴ πραγματοποιήσιν τῆς αὐξήσεως τοῦ πληθυσμοῦ κατὰ γεωμετρικὴν πρόοδον καὶ ὄχι εἰς τὴν πραγματοποιηθεῖσαν ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Μάλθου μέχρι τῶν ἡμερῶν μας αὐξήσιν τοῦ ἐθνικοῦ πλοῦτου τῶν κρατῶν καὶ τῆς παραγωγικῆς ἀποδοτικότητος.

Ὁ Leroy Beaulien παραθέτει τὰς παρατηρήσεις τοῦ καθηγητοῦ K. Pearson, καθ' ἧς «εἰς μέγαν ἀριθμὸν ἀγγλικῶν βιομηχανικῶν πόλεων διεπιστώθη κάμψις τῆς καμπύλης τῶν γεννήσεων ἐκάστοτε πού εἰς κοινωνικὸς νόμος ἤρχετο νὰ περιορίσῃ περισσότερον τὴν χρησιμοποίησιν τῶν παιδίων εἰς τὴν βιομηχανίαν, τεκμαίρει δὲ ἐξ αὐτοῦ ὅτι τὸ παιδίον καριστᾷ μίαν ἀξίαν οικονομικὴν, ἣτις ποικίλλει ἀναλόγως τῶν περιστάσεων καὶ ὅτι αἱ προστατευτικοὶ τῆς παιδικῆς ἡλικίας νόμοι συντελοῦν εἰς τὴν μείωσιν τῆς γενετικότητος».

Ἄλλὰ κατὰ τὸ ἔτος 1911 ἡ γενετικότης ἐν τῇ Εὐρωπαϊκῇ Ρωσσίᾳ

εμφανίζεται με ποσοτόν 48.6 ἔναντι τῆς Ἑλβετίας με 26 καὶ ἔναντι τῆς Γαλλίας με 18.7 ἐπὶ 1000 κατοίκων, δεδομένου δὲ ὅτι αἱ βιωτικαὶ συνθηκαὶ τοῦ λαοῦ τῶν δύο τελευταίων χωρῶν ἦσαν ἀνώτεροι τοῦ τῆς Ρωσσίας, δὲν ὀρθοποδεῖ τὸ ἐπιχείρημα ὅτι ἡ μείωσις τῶν γεννήσεων ὀφείλεται μόνον εἰς οἰκονομικὰ αἰτία. Καὶ αἱ ἔρευναι ἐστράφησαν εἰς ἀναζήτησιν ἄλλων αἰτίων, χωρὶς ὅμως αἱ θεωρίαι περὶ πολιτισμοῦ, δημοκρατισμοῦ κλπ. νὰ παρᾶσχωσι μόναι τῶν ἱκανοποιητικῆν ἀπολύτως λύσιν.

Ἄλλ' ἐφόσον δὲν γίνεται παραδεκτόν ὅτι ἡ κίνησις τοῦ πληθυσμοῦ ρυθμίζεται ἀπὸ τὴν οἰκονομικὴν κίνησιν (ἣς δεῖται εἶναι αἱ τιμαὶ) δυνάμεθα νὰ ἐπιπλασθῶμεν τὴν ἀντίστροφον ἄποψιν ὅτι δηλ. ἡ κίνησις τοῦ πληθυσμοῦ ρυθμίζει τὴν οἰκονομικὴν κίνησιν (ἐπομένως καὶ τὰς τιμὰς) δεδομένου ὅτι συνηγοροῦσι καὶ αἱ ὑφιστάμεναι ἀναλογικαὶ σχέσεις μεταξὺ τῶν δύο φαινομένων. Πάντως ὅμως ἡ ρύθμισις νοεῖται κατὰ κύριον λόγον χωρὶς νὰ ἀποκλείεται ἡ ἐπίδρασις καὶ ἄλλων δευτερευόντων.

Ἐπὶ τοῦ λοιποῦ αἰτιώδης σχέσις μεταξὺ τῶν φαινομένων τοῦ μετασχηματισμοῦ τοῦ πληθυσμοῦ καὶ γενικῶς τῶν οἰκονομικοκοινωνικῶν, εἰδικῶς δὲ μεταξὺ τοῦ ποσοτικοῦ καὶ δυναμικοῦ μετασχηματισμοῦ καὶ τῶν οἰκονομικῶν κρίσεων.

Ο ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ ΚΥΚΛΟΣ.—ΑΙ ΤΙΜΑΙ

Αἱ γνῶμαι περὶ τὸ ἐλίμαχον ζήτημα τῶν αἰτίων τῶν ρυθμιζόντων τὴν κίνησιν τῶν τιμῶν δύνανται νὰ συνοψισθῶσιν ὡς κατωτέρω :

- 1) Πληθώρα ἢ ἔλλειψις ἀγαθῶν.
- 2) Πληθώρα ἢ ἔλλειψις χρήματος ἢ νομίσματος.
- 3) Αὐξήσις ἢ μείωσις τῆς προσφορᾶς ἢ ζητήσεως ἐκ τῆς ἐπιδράσεως φυσιολογικῶν, κοινωνιολογικῶν, ψυχολογικῶν καὶ κερδοσκοπικῶν παραιγόντων.

Ἄπλῶς ἀναφέρομεν τὰ ἀνωτέρω ἐφ' ὅσον δὲν πρόκειται νὰ ἀναλύσωμεν ἐδῶ τὰς σχετιζόμενας μετὰ τὸ πρόβλημα τῶν τιμῶν θεωρίας. Ἐκεῖνο πού ἐνδιαφέρει εἰς τὴν παροῦσαν μελέτην εἶναι νὰ ἐξετασθῇ κατὰ πόσον καὶ πῶς ἐπιδρᾷ ἐπὶ τῶν τιμῶν ἡ μὲν μείωσις τοῦ πληθυσμοῦ καὶ ὁ μετασχηματισμὸς του δυναμικῶς διὰ τῆς μεταβολῆς τῆς συνθέσεως τοῦ περιεχομένου τῶν ἡλικιῶν καὶ ἂν ἡ ἐπίδρασις αὕτη εἶναι τὸ κύριον αἷτιον τῆς διακυμάνσεως τῶν τιμῶν.

Ἡ παραγωγὴ εἶναι πρᾶξις συνθετικὴ καὶ ἡ κατανάλωσις πρᾶξις καταλυτικὴ, ἡ δὲ ἐργασία εἶναι τὸ μέσον δι' οὗ ἐπιτυγχάνονται ἀμφότεραι. Ἡ παραγωγὴ κινεῖται πρὸς τὴν κατανάλωσιν ὑπὸ μορφὴν ἀγαθῶν καὶ ἐπιστρέφει εἰς ἑαυτὴν ὑπὸ μορφὴν δυνάμεως ἀναπαραγωγῆς. Ἡ δυναμικὴ αὕτη κυκλοφορία δύνανται νὰ παρασταθῇ διὰ τοῦ κατωτέρου τριγώνου ἐξ οὗ καί φαίνεται καὶ ἡ συνάρτησις τῶν ὄρων παραγωγῆς—καταναλώσεως—ἐργασίας.

Ἡ παραγωγικὴ δρασὶς ρυθμίζεται καὶ συνεχίζεται εἰς ποσότητα, ποιότητα καὶ ταχύτητα βίσει τῶν τρεχουσῶν ἀναγκῶν τῆς κατανάλωσως καὶ τῶν μελλοντικῶν προβλέψεων καὶ βίσει τῶν τιμῶν τῶν συντελεστῶν τῆς παραγωγῆς.

Αἱ ἀντιμαζόμεναι θεωρίαι τῆς ὑπερπαραγωγῆς (Aftalion, Lansburgh, Gide, Marshal), καὶ ἡ ποσοτικὴ Cassel, Keynes, Fisher, ἔχουν τοὺς ὁπαδοὺς των, καὶ τοὺς ἐπικριτὰς των. Εἰς τὴν πραγματικότητα ὅμως συγχίζονται μεταξὺ των ὡς δυνάμεναι νὰ ἀληθεύουν εἴτε ὡς αἰτιον εἴτε ὡς ἀποτέλεσμα, χωριστὰ ἢ ὁμοῦ. Ἡ μὲν παραγωγή ρυθμίζεται τείνουσα πάντοτε ὑπὲρ τὰς ἀνάγκας, ἀλλὰ ἡ πρόσσδος τῆς καταναλωτρίας μίξης δὲν παρακολουθεῖ τὴν αὔξησιν τῆς παραγωγῆς. Πῶς ὅμως θὰ κατορθωθῇ νὰ καταναλωθῇ ἡ παρῆχθεισα ποσότης ἂν οἱ καταναλωταὶ δὲν ἔχουν τὰ μέσα νὰ ἀγοράσουν. Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ἐπεμβαίνουν οἱ νομισματικοὶ παράγοντες ἀπὸ τῶν ἀπόψεων ποσότητος καὶ ταχύτητος ἐν συναρτήσῃ. Ἡ ἐκείστοτε ἀνεξάρτητος μεταβλητὴ τῆς σχέσεως ταύτης τείνει διαρκῶς νὰ ἰσορροπήσῃ δυναμικῶς καὶ αὐτομάτως τὴν ταχύτητα καὶ ποσότητα ὡς πρὸς τὰς ἐκδηλουμένας ἀνάγκας. Ἀλλὰ καὶ εἰς ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις ἡ προσφορὰ ἢ ζήτησις, ἐμπορεύματος ἢ χρήματος τείνουσα μὲν ἀφ' ἑνὸς νὰ ρυθμισθῇ ἐξισωτικῶς, ὑπόκειται ἀφ' ἑτέρου εἰς τὴν ἐπήρειαν τῶν ἐσωτερικῶν παραγόντων τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῶν ἐξωτερικῶν τοῦ περιβάλλοντος καὶ τῆς ἱστορικῆς στιγμῆς.

Ἡ παραγωγή προϋποθέτει κατάλωσιν, ἢ ἐπιχείρησις κέρδη καὶ ἡ ἐργασία ἀμοιβήν. Ὄταν ἡ κατανάλωσις δὲν ἤμπορεῖ ἢ δὲν θέλει νὰ ἀνέλθῃ πρὸς τὰς τιμὰς, τότε θὰ ἀναγκασθῶν αἱ τιμαὶ νὰ κατέλθουν πρὸς αὐτήν, διότι τὰ παρῆχθέντα ἢ συσσωρευθέντα εἰς ἀποθέματα ἀγαθὰ πρέπει πάσει θυσίᾳ νὰ καταναλωθῶν διὰ νὰ ἀνακουφίσουν τὴν παραγωγὴν ἀπὸ τὰ βάρη τῶν ὑποχρεώσεών της.

Εἰς τὰς περιπτώσεις ὅμως τῆς ὑψώσεως καὶ τῆς πτώσεως τῶν τιμῶν ὑπάρχουν δύο φυσικὰ ὄρια : Τὸ τῆς δυνατότητος καὶ τὸ τῆς ὑπάρξεως. Ὅντε οἱ καταναλωταὶ ἤμποροῦν νὰ ἀγοράζωσιν εἰς τιμὰς πού φύσει ἀδυνατοῦν νὰ πληρώσωσιν, οὔτε οἱ παραγωγοὶ ἤμποροῦν νὰ πωλοῦν εἰς τιμὰς μὲ τὰς ὁποίας ἀδυνατοῦν νὰ ἀναπαραγάγωσιν. Διότι τότε πᾶσα κίνησις σταματᾷ, τὸ πᾶν νεκροῦται καὶ ἐπέρχεται πλήρης καταστροφή. Ἀλλὰ αὐτὰ δὲν συμβαίνουν διότι τὸ ἔνστικτον τῆς αὐτοσυντηρήσεως ἐξεγείρεται εἰς τὰς κρίσι-

μους περιστάσεις καὶ ἡ λογικὴ τῆς πραγματικότητος ρυθμίζει αὐτομάτως τὴν κατάστασιν.

Ὁ πληθυσμὸς (εἰς ὃν ἀφορῶσι τὰ ἀγαθὰ καὶ τὸ χρῆμα) ὑφίσταται ἀξομειώσεις ὡς πρὸς τὸν ἀριθμὸν του καὶ τὴν δυναμικὴν του κατάστασιν διὰ τοῦ μετασχηματισμοῦ τοῦ περιεχομένου τῶν ἡλικιῶν. Κατόπιν τῶν μεταβολῶν τούτων θὰ ἀκολουθήσουν κατ' ἀνάγκην διακυμάνσεις τῶν ἱκανότητων του, καταναλωτικῶν, παραγωγικῶν, ἐργατικῶν, καὶ θὰ διαταράξουν τὰς ὑφισταμένας σχέσεις του πρὸς τὴν ποσότητα καὶ ταχύτητα τῶν κυκλοφορούντων ἐμπορευμάτων καὶ νομισματος. Αἱ διακυμάνσεις αὗται τῆς δυναμικῆς ἱκανότητος τῶν πληθυσμῶν οὐσαι φύσει ρυθμικαὶ καὶ περιοδικότητος ὠρισμένης, θὰ ἐπιδράσουν μὲ ἀνάλογα ἀποτελέσματα ἐπὶ τοῦ σχηματισμοῦ τῶν τιμῶν καὶ τῆς πορείας τῆς καμπύλης των. Οἱ λοιποὶ παράγοντες φυσικοὶ, οικονομικοὶ, ψυχολογικοὶ κλπ. χωρὶς νὰ δύνανται νὰ μεταβάλλουν, τὸν ρυθμὸν, τὴν συχνότητα καὶ τὴν πορείαν τοῦ φαινομένου θὰ ἐνισχύουν ἀπλῶς ἢ ἐντόνως τὰς ἐκείστοτε ἐκδηλώσεις διὰ τῶν ἀκουσίων ἢ ἐκουσίων ἐνεργειῶν των.

ΑΙ ΜΑΚΡΑΙ ΚΑΙ ΒΡΑΧΕΙΑΙ ΚΥΚΛΙΚΑΙ ΔΙΑΚΥΜΑΝΣΕΙΣ

Ἡ παλίσρροια τῶν γεννήσεων καὶ ὁ ἐκ ταύτης ἰδιόρρυθμος μετασχηματισμὸς τοῦ πληθυσμοῦ, παρακολουθεῖται ἀπὸ οἰκονομικὰ φαινόμενα ἐξηκριβωμένης περιοδικῆς συχνότητος, ἡ δὲ ἐκείστοτε μεταβολὴ εἰς τὴν σύνθεσιν τῶν ἡλικιῶν συνδέεται ἀμέσως μὲ τὰ προβλήματα τῆς παραγωγῆς καὶ κατανομῆς τῶν ἀγαθῶν καὶ τοῦ πλούτου.

Αἱ δύο φάσεις τοῦ ἐξηκονταετοῦς οἰκονομικοῦ κύκλου, ἀνά τριακονταετίαν περίπου βαίνουσαι ἐπὶ ἐκάστου ἀνωτέρου καὶ κατωτέρου ἐπιπέδου τιμῶν πορεύονται ἀντιστρόφως πρὸς τὰς φάσεις τοῦ ἐξηκονταετοῦς κύκλου τῆς κινήσεως τοῦ πληθυσμοῦ μὲ τὴν ἐπὶ μίαν τριακονταετίαν αὔξησιν καὶ ἐπὶ ἐτέραν τριακονταετίαν μείωσιν τῶν γεννήσεων ὡς πρὸς τὴν παραγηθεῖσαν χρονικὴν περίοδον ἐκείστοτε.

Ἐς μεταφέρωμεν ἔδῳ ἐκ τοῦ προηγουμένου παρατεθέντος πίνακος μετασχηματισμοῦ πληθυσμοῦ 600 ἀτόμων τὰς ἐπὶ τοῖς ἑκατὸν ἀναλογίας τῶν ἡλικιῶν, συνεπτυγμένας ὅμως εἰς τρεῖς δμάδας 1—20, 20—40 καὶ 40—60, καὶ εἶτα εἰς δύο δμάδας 1—20 20—60.

Ἡλικίαι	Ἐξελικτικῶς κατὰ τρεχοῦσας δεκαετίας						
	1	10	20	30	40	50	60
1—20	33,4	35,6	39,2	41,6	39,5	33,3	28,3
20—40	33,3	32,2	30,4	32,6	34,3	38,4	38,4
40—60	33,3	32,2	30,4	27,8	26,2	28,3	33,3
	100-	100-	100-	100-	100-	100-	100-
ἢ							
1—20	33,4	35,6	39,2	41,6	39,5	33,5	28,3
20—60	66,6	64,4	60,8	58,4	60,5	66,7	71,7
	100-	100-	100-	100-	100-	100-	100-
Σχέσις							
1—20	50,15	50,52	64,47	71,23	65,29	49,92	39,46
20—60							

Εἶναι προφανές ὅτι ἡ δυναμικὴ ἐξέλιξις ἐκάστης ομάδος ἡλικιῶν βαίνουσα μὲ τόσον μεγάλας διαφορᾶς (αἵτινες θὰ εἶναι ἔτι μεγαλύτεραι ὅταν τὸ ποσοστὸν τῆς ἀξομείωσης εἶναι μείζον) θὰ παρακολουθεῖται ἀναγκαίως ἀπὸ μίαν ἐξελισσομένην ἀξομείωσιν τοῦ συνόλου τῶν ἰκανοτήτων αὐτῶν, παραγωγικῶν, καταναλωτικῶν, καὶ ἐργατικῶν, ὅπως ἐπίσης θὰ ἀκολουθεῖται ἀπὸ μίαν ἀξομείωσιν τῆς ἐπιβαρύνσεως τῶν μεγάλων ἡλικιῶν 20 — 60 τῶν ὑφισταμένων τὰ βάρη τῆς διατηρήσεως καὶ συντηρήσεως οἰκογενείας καὶ πολιτείας. Ἐνταῦθα θὰ ἔχομεν κατὰ πρῶτον τὴν ἐπιβάρυνσιν τοῦ οἰκογενειάρχου καὶ δευτέρον τὴν ἐκ ταύτης ἐπιβάρυνσιν τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου. Διότι τὰ ἔξοδα μιᾶς γενεᾶς ἀξεάνουν παραλλήλως πρὸς τὴν ἡλικίαν τῆς καὶ βαρύνουσι μέχρις ἐνηλικιώσεώς τῆς τοὺς γεννήτορας. Καὶ ἂν μὲν πρόκειται περὶ προφανῶς εὐπόρων οἰκογενειῶν δὲν ὑφίσταται ζήτημα. Ὅταν ὅμως πρόκειται περὶ οἰκογενειῶν μὲ περιορισμένην, μικρὰν ἢ ἀνεπαρκῆ πρόσδοτον ὅπως εἶναι αἱ ἀποτελοῦσαι τὸ πλεῖστον τοῦ πληθυσμοῦ λαϊκαὶ μάζαι, τότε ἕκαστον νέον μέλος τῆς οἰκογενείας μοιράζεται μετὰ τῶν ἄλλων μελῶν τὰ γλίσπρα μέσα συντηρήσεως καὶ ἀναπτυξεως. Ταυτοχρόνως ὅμως οἱ γονεῖς καὶ πρὸ πάντων οἱ πολύτεκνοι προσπαθοῦν μὲ κάθε τρόπον νὰ τοποθετήσουν εἰς ἐργασίας τὰ μικρὰ τέκνα των καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ ἴδιοι νὰ ἐργασθοῦν περισσότερον διὰ νὰ δυνηθοῦν νὰ ἀντεπεξέλθουν εἰς τὰς ἀνάγκας των. Ἄλλὰ ἐπίσης προσπαθοῦν νὰ ἐξοδεύουν ὀλιγώτερον θησαυρίζοντες ὑπὲρ τῶν τέκνων των. Ἡ ἀναλογικὴ σχέσις μεταξὺ τῶν ἡλικιῶν 1—20 πρὸς τὰς ἡλικίας 20—60 ἦτοι ὁ λόγος τῶν ἀνηλικίων πρὸς τοὺς ἐνηλικίους βαίνει κατὰ τὸν ἀνωτέρω πίνακα ὡς ἑξῆς ἐπὶ τοῖς % κατὰ τὰς ἐξελισσομένας δεκαετίας:

	1	10	20	30	40	50	60
(1—20) : (20—60)	50,15	50,52	64,47	71,23	65,29	49,92	39,46

Ἦτοι ἡ ἐπιβάρυνσις τῶν μεγάλων ἡλικιῶν ἀπὸ 50% ἀνέρχεται μετὰ τριακονταετίαν εἰς 71% διὰ νὰ κατέλθῃ πάλιν εἰς 39% μετὰ ἐτέραν τριακον-

ταετίαν. Εἰς τὴν πραγματικότητα ὅμως ἡ ἐπιβάρυνσις εἶναι ἐτι μεγαλύτερα λόγῳ τοῦ ἰσχυροῦ περιεχομένου τῶν μεγάλων ἡλικιῶν, ἐνῶ εἰς τὸ ἀνωτέρω παράδειγμα ὑπετέθησαν ἀρχικῶς ἴσαι ἅπασαι εἰς ἀριθμὸν.

Ἡ ἐπιβάρυνσις αὕτη τῶν οἰκογενειῶν γίνεται ἀφορμὴ τῆς περιστολῆς τῶν μὴ ἀπαραιτήτων εἰς αὐτὰς δαπανῶν. Ἀλλὰ τὸ χρῆμα πὺν ἀφαιρεῖται ἐφ' ἐνὸς ἀπὸ τὴν κίνησιν καὶ τὸ ἐμπόρευμα ἐφ' ἐτέρου ὅπερ μένει ἀζήτητον εἶναι ζητήματα μεγάλης σημασίας διὰ τὸν κοινωνικὸν σύνολον, ἐφ' ὅσον ἐκάστη παραγωγικὴ ἐπιχείρησις, οἰασδῆποτε φύσεως καὶ ἂν εἶναι, χρησιμοποιεῖ κεφάλαια καὶ ἐργασίαν, καὶ ἔχει τὸν σκοπὸν τῆς καὶ τὴν θέσιν τῆς εἰς τὴν οικονομικὴν καὶ κοινωνικὴν διάρθρωσιν. Σημειωτέον ὅτι αἱ βιομηχαναὶ τῶν διαφόρων ὄχι πρωτίστης ἀνάγκης εἰδῶν εἶναι καὶ αἱ πολυπληθέστεραι καὶ μεγαλύτεραι. Ὁ καθὲ ἀνθρώπος πὺν οἰκονομεῖ μερικὰς μονάδας χρήματος ἡμερησίως καὶ περιορίζει τὰ ἔξοδά του, δὲν ἡμπορεῖ ποτὲ νὰ φαντασθῇ τὰς κολοσιαιὰς συνεπειὰς τῆς πράξεώς του ἐν περιπτώσει γενικεύσεώς τῆς.

Ἡ αὔξησις λοιπὸν τῶν γεννήσεων περιορίζει ἀρχικῶς τὴν κατανάλωσιν καὶ τὴν κίνησιν τοῦ χρήματος καὶ δημιουργεῖ οὕτω τὴν πρώτην κρίσιν καὶ πτώσιν τιμῶν. Ἀκολουθεῖ ἡ στάσις τῶν παραγωγικῶν ἐργασιῶν καὶ ἡ ἀνεργία. Αὕτη ἐπιτείνει τὴν κρίσιν καὶ περιορίζει περισσότερον τὴν κατανάλωσιν. Ἡ κατάρρευσις τῶν τιμῶν ὠρισμένων εἰδῶν ἀκολουθεῖται ἀπὸ τὴν πτώσιν τῶν λοιπῶν λόγῳ τῆς ἐξισωτικῆς τάσεώς των ἔναντι τοῦ γενικοῦ ἐπιπέδου τῶν τιμῶν, οἱ δὲ ψυχολογικοὶ καὶ κερδοσκοπικοὶ παράγοντες προστιθέμενοι ἐπαυξάνουν τὸ κακόν. Μὲ τὴν ἐνηλικίωσιν τῆς νέας γενεᾶς νέοι ἀνεργοὶ προστίθενται καὶ ἡ πτώσις φθάνει τὸ κατώτατον φυσικὸν ὄριον. Ἐν τῷ μετιξὺ ὅμως αἱ γεννήσεις περιορίζονται καὶ ἡ διασαλευθεῖσα ἰσορροπία τείνει νὰ ρυθμισθῇ προσαρμολομένη ἐπὶ νέων βάσεων. Ἡδὴ ἔχει παρέλθῃ ἡ τριακονταετία. Αἱ ἐνηλικιωθεῖσαι πολυπληθεῖς γενεαὶ εἶναι μὲ πολὺ ὀλιγότερα οἰκογενειακὰ βίῳ καθ' ὅτι ἐπιβραδυνομένης τῆς συνάψεως τῶν γάμων, λόγῳ τῆς κρίσεως, μειοῦται τὸ ποσοστὸν αὐτῶν ὡς καὶ τὸ τῶν γεννήσεων. Ἐπομένως θὰ διαθέτουν μεγαλύτερον μέρος τῆς προσόδου των διὰ τὴν κατανάλωσιν χρησιμοποιουόμετες καὶ τὴν κληρονομίαν τῶν γονέων των πρὸς ἱκανοποίησιν προσωπικῶν ἐπιθυμιῶν. Αὐτὰ θὰ γίνουν ἀφορμαὶ ἀνορθώσεως τῶν τιμῶν. Ἡ ἀνορθωτικὴ τάσις των θὰ διαρκέσῃ πάλιν ἐπὶ μίαν τριακονταετίαν. Οὕτω καθ' ἑξῆς ἐναλλάσσονται αἱ καταστάσεις καὶ διαμορφοῦνται αἱ 30εῖς φάσεις τοῦ μακροῦ οικονομικοῦ κύκλου τῶν 60—65 ἐτῶν.

Αἱ παρατηρήσεις τοῦ Levasseur ἔρχονται ἐπικυρικαί «ὁ πληθυσμὸς λέγει, ἔχει μίαν τάσιν ν' αὔξηθῃ διὰ τῶν γεννήσεων ὅπως καὶ μίαν τάσιν πρὸς παραγωγὴν πλοῦτου. Ὅταν ἡ πρώτη ἐπικρατήσῃ ὁ πληθυσμὸς πτωχαίνει καὶ ὅταν ἡ δευτέρα ἢ εὐημερία αὐξάνει».

Εἰδικώτερον ἐν σχέσει μὲ ὅσα ἐλέχθησαν προηγουμένως, ἀπὸ τοῦ ἔτους 1840—1870 τὴν μείωσιν τῶν γεννήσεων ἀκολουθεῖ αὔξησις τῶν τιμῶν, ἀπὸ τοῦ ἔτους 1870—1900 τὴν αὔξησιν τῶν γεννήσεων ἀκολουθεῖ

πτῶσις τιμῶν, καὶ ἀπὸ τοῦ 1900—1930 τὴν μείωσιν τῶν γεννήσεων πάλιν ὑψώσις τῶν τιμῶν.

Αὐξῆσιν ἢ μείωσιν λέγοντες ἐννοοῦμεν τὸν μέσον ὄρον τῶν τιμαριθμῶν ἐντὸς ἐκάστης τριακονταετίας ἐν σχέσει μὲ τὴν προηγούμενην.

Αἱ μακροὶ κυκλικαὶ διακυμάνσεις κατὰ μὲν τὴν ἐπὶ τοῦ ἀνωτέρω ἐπιπέδου διαδρομὴν τῶν ἀσκούσι πίεσιν ἐπὶ τοῦ καταναλωτοῦ κατὰ δὲ τὴν ἐπὶ τοῦ κατωτέρου πέζουσι τὸν παραγωγόν. Αἱ πίεσεις ὅμως αὗται ἀσκούμεναι ἐπὶ τοῦ συνόλου τῆς μάζης δὲν εἶναι ἀμέσως υἱσθηταὶ ἀπὸ τὰ κατ' ἴδιαν άτομα.

Ἐπὶ τῆς τροχιάς τῶν μακρῶν κυμάνσεων ἐπισυμβαίνουν αἱ βραχεῖαι δικυμάνσεις. Αὗται εἶναι αἱ καθ' αὐτὸ κρίσεις ὧν τὰς συνεπείας αἰσθανόμεθα, ἀναιλόγως δὲ τῆς πορείας καὶ τῆς ἐντάσεώς τῶν ἐπιιδιώνοντων ἢ βελτιώνοντων τὴν πίεσιν τῆς μακρᾶς κυμάνσεως. Ἡ εἰς ὕψος διαφορὰ τῶν κυμάνσεων μεταξὺ τῶν διαφόρων χωρῶν ἔξαρχαται ἀπὸ τὰς εἰδικὰς εἰς ἐκάστην χώραν συνθήκας, ἐνῶ τὰ χρονικὰ ὄρια ἐντὸς τῶν ὁποίων συμβαίνουν παραμένουν κοινὰ δι' ὅλας.

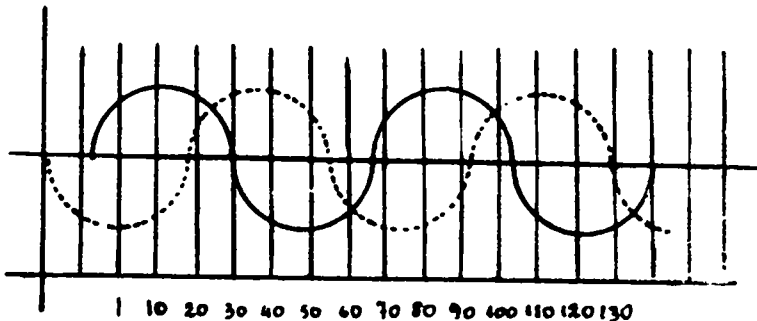
Ἐλέχθη ὅτι ἐκάστη τροποποίησις τῆς συνθέσεως τῶν ἡλικιῶν δημιουργεῖ κατὰστασιν νέαν ἣτις κλονίζει τὴν εὐπαθῆ οἰκονομικὴν ἰσορροπίαν. Ὁ κλονισμὸς ἐπέρχεται ἀποτόμως ἀπὸ τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν αἱ νέαι γενεαὶ φθάνουν περὶ τὸ 7 ἔτος τῆς ἡλικίας τῶν ὁπότε ἀποκτοῦν πλέον μίαν αὐξουσαν καταναλωτικὴν ἱκανότητα ὑπολογίσιμον. Κρίσιμοι καμπαὶ ἡλικίας καθ' ἣς τὸ άτομον, ἢ τὸ ἄθροισμα τῶν οὐηλικίων ἀτόμων, μεταβάλλει ἀποτόμως καταστάσεις, συνθήκας καὶ ἱκανότητας ἐκ λόγων φυσικῶν καὶ πολιτισμοῦ εἶναι αἱ ἐξῆς: 0-7 16-23-32 40-50-60 κ. λ. π. Δὲν ἔχει σημασίαν τὸ ὅτι αἱ αὐξομειώσεις τῶν ἀλλεπαλλήλως ἐπερχομένων γενεῶν ἐπισυμβαίνουν βαθμηδὸν κατὰ τὰ ἐπερχόμενα ἔτη, κατὰ συνέπειαν δὲ καὶ αἱ μεταβολαὶ τοῦ περιεχομένου τῶν ἡλικιῶν ἐν τῇ ἐξελίξει τῶν γενεῶν, βραδύτερον ἢ ταχύτερον, ὁ κλονισμὸς πάντως θὰ ἐπέλθῃ χωρὶς νὰ ἀφίσταται πολὺ τῶν κρισίμων ὁρίων τῆς ἡλικίας, παρ' ὅλην τὴν ἐπίδρασιν ἣν θ' ἀσκήσουν οἱ ἐκάστοτε διάφοροι εἰδικοί λόγοι καὶ ἡ εὐπάθεια τῆς ἰσορροπίας. Οὕτω δλόκληρον τὸ φαινόμενον μακρᾶς διακυμάνσεως τῶν 65 ἐτῶν θὰ παραχθῆ ἐντὸς ἐκάστης δεκαετίας περίπου, ἐφ' ὅσον σχεδὸν δεκαετῆς χρονικὸν διάστημα μεσολαβεῖ μεταξὺ τῶν διαφόρων σταδίων ἡλικίας: ἡ δὲ καμπύλη τῶν τιμῶν θὰ διαγραφῆ ἐν μικρογραφίᾳ ἀνάλογον τροχίαν, παραμορφωμένην ἐνίοτε ἀλλὰ πάντως ὁμοίαν εἰς τὰ οὐσιώδη χαρακτηριστικὰ μὲ τὴν καμπύλην τῆς μακρᾶς κυμάνσεως. Ἡ παραμόρφωσις ὀφείλεται εἰς τοὺς ἐκάστοτε εἰδικούς λόγους περὶ ὧν ἀνωτέρω, εἰς τὸ βραχὺ τοῦ χρόνου ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἐπισυμβαίνει καὶ εἰς τὴν ἔνστασιν τοῦ αἰτιώδους λόγου τῆς αὐξήσεως ἢ μειώσεως τοῦ περιεχομένου ἐκάστης ἡλικίας, δηλ. τῆς δυναμικότητος.

Ἡ κρίσις ἐξαρχατηρίσθη ὡς τάσις προσαρμογῆς πρὸς δημιουργηθεῖσας νέας συνθήκας. Ἀκριβῶς δὲ ἐκάστη μεταβολὴ τῆς δυναμικῆς συνθέσεως τοῦ πληθυσμοῦ δημιουργεῖ νέας συνθήκας τάσεων καὶ ἱκανοτήτων, παραγω-

γῆς, καταναλώσεως, πληθώρας ἢ ἐλλείψεως νομίσματος, πληθώρας ἢ ἐλλείψεως ἐργατικῶν χειρῶν, προσφορᾶς ἢ ζητήσεως, οἰκονομίας ἢ σπατάλης, συνηθειῶν, ἐπιθυμιῶν κλπ. Μέχρι οὗτου προσαρμοσθῆ τὸ ὑπὸ ὄρισμένον καθεστῶς δυνατοτήτων καὶ προβλέψεων ὀργανωμένον καὶ διηρθρωμένον οἰκονομικοκοινωνικὸν συγκρότημα πρὸς τὴν νέαν κατάστασιν διαρκεῖ καὶ ἡ περίοδος τῆς κρίσεως. Πάντως ἡ κατάστασις ἐκκαθαρίζεται αὐτομάτως, διότι τὸ κοινὸν συμφέρον καὶ ἡ ἰσχύς τῆς δλότητος ἐκβιάζει φυσικῶς πᾶσαν ἀντίστασιν, καὶ διὰ τῆς προσαρμογῆς πρὸς τὴν νέαν κατάστασιν συνεχίζεται ἡ πορεία ὁμαλῶς ἐπὶ τι διάστημα, διὰ τὸ νὰ ἐπακολουθήσουν πάλιν μετ' ὀλίγον τὰ αὐτὰ φαινόμενα.

Εἰς τὰ διαγράμματα τῶν τριῶν κρατῶν, περὶ ὧν προηγουμένως, ὅπου δύνανται τι νὰ παρακολουθήσῃ τὰ φαινόμενα τῆς κυμάνσεως, ἐκίστη καμπύλη τιμῶν φθάνει εἰς τὸ ἀνώτατον καὶ κατώτατον ὄριον τιμῶν, εἰς ἴσην καθέτως ἀπὸ μέσης γρ αμῆ: (στάθμη ὑφέσεως) ἀπόστασιν καὶ εἰς ἴσην πλαγίως ἀπόστασιν ἀπὸ τῶν σημείων τῆς ἀφετηρίας καὶ τοῦ τέρατος. Καὶ ἐπὶ μὲν τοῦ ἄνω τῆς μέσης στάθμης ἐπιπέδου φέρουσιν αἱ ἐν λόγῳ καμπύλαι τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς καμπύλης ἐπιταχύνσεως κατὰ δὲ τὴν ἐπὶ τοῦ κατωτέρου ἐπιπέδου τὰ χαρακτηριστικὰ καμπύλης ἐπιβραδυνομένης ταχυτητος.

Τὸ κατωτέρω ἀπλοστευμένον σχεδιάγραμμα δεικνύει τὰς κινήσεις τῶν καμπύλων τῆς δυναμικῆς κινήσεως τῶν τιμῶν (— — — — — συνεχῆς γραμμῆ) καὶ τῆς δυναμικῆς κινήσεως τοῦ πληθυσμοῦ (· · · · · διακεκομμένη γραμμῆ), αἵτινες ἐξελλίσσονται ἀντιστρόφως.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΚΡΙΤΙΚΗ

Αἱ οἰκονομικαὶ διαταραχαὶ ὀφείλονται κατὰ κύριον λόγον εἰς τὸν κλονισμὸν τῆς ποσοτικῆς καὶ δυναμικῆς ἰσορροπίας τοῦ πληθυσμοῦ, ἐν σχέσει πρὸς τὴν ποσοτικὴν καὶ δυναμικὴν ἰσορροπίαν τῶν ἐν γένει ἀγαθῶν—ἐργασίας, ἐν τῇ δυναμικῇ ῥοῇ τῆς ἐξελίξεως τῶν ζωικῶν φαινομένων, ἅτινα ἀποτελοῦν μέρος τοῦ Κοσμικοῦ φαινομένου.

Ἡ κίνησις τοῦ πληθυσμοῦ εἴτε αὐξανομένου εἴτε ἐλαττομένου μετρίως, ὑπερβολικῶς, σταθερῶς ἢ ἀτάκτως, συνεπάγεται ἀναγκαιῶς κοινωνικὰς καὶ οἰκονομικὰς διαταραχὰς ἀναλόγους, ἀδιαφόρως τῶν αἰτίων τῶν

προκαλούντων τὴν κίνησιν ταύτην. Αἱ προκαλούμεναι διαταραχαὶ ἀφ' ἑτέρου δύνανται ὁμοῦ μετὰ τῶν πρωταρχικῶν αἰτίων νὰ συνεπιδράσουσιν μὲ τὴν σειράν των ἐπὶ τῆς κινήσεως τοῦ πληθυσμοῦ μεταβαλλόμεναι ἀπὸ συνεπειᾶς εἰς ἀφορμὴν.

Εἰς πᾶσαν δυναμικὴν ροὴν ὑπάρχει πάντοτε στενὴ σχέσις μεταξὺ αἰτίου καὶ ἀποτελέσματος, διότι ταῦτα κυκλικῶς ἐναλλασσόμενα συγχίζονται φαινομενικῶς, εἶναι δὲ λίαν δυσχερὴς ὁ ἔλεγχος αὐτῶν πρὸ πάντων ὅταν εὐρίσκειται τις ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ὀχήματος μὲ ἕκείνα, λόγῳ τῆς σχετικότητος τῶν φαινομένων τούτων. Πάντως ὅμως ἡ ἔννοια περὶ τοῦ αἰτίου θὰ σχηματισθῆ ἀισθητῶς ἀπὸ τὴν ἀντίληψιν τοῦ συγκεντροῦντος περισσοτέρας σταθερότητας ἐναντι τῶν μεταβλητοτήτων τοῦ ἑτέρου καὶ κατὰ τὴν διαφορικὴν καὶ κατὰ τὴν ὀλοκληρωτικὴν ἄποψιν.

Ἄν δεχθῶμεν πρὸς στιγμὴν ὅτι ἡ κίνησις τῶν γεννήσεων εἶναι μόνον συνέπεια τῆς κινήσεως τῶν τιμῶν ἢ τῆς οἰκονομίας ἐν γένει (ἀδιαφόρως τῶν πρωταρχικῶν αἰτίων τῶν τυχόν δημιουργοῦντων τὴν κίνησιν τῶν τιμῶν) πάλιν δὲν δυνάμεθα νὰ παραβλέψωμεν τὴν συμβολὴν τοῦ πληθυσμοῦ καὶ ἀρνηθῶμεν τὴν ἐπίδρασιν τοῦ ἀριθμοῦ του καὶ τῆς δυναμικῆς του ἰκανότητος.

Ἄλλ' ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει καταλήγομεν πάλιν ἔχει ὄθεν ἐξεκινήσαμεν, διότι πᾶσα ἐπίδρασις τοῦ πληθυσμοῦ θὰ ἐκδηλωθῆ σύμφωνα πρὸς τοὺς φυσικοὺς νόμους τοὺς διέποντας τὴν γέννησιν, τὴν ἡλικίαν καὶ τὸν θάνατον, καὶ σύμφωνα μὲ τὰς κοινωνικὰς ἐπιταγὰς ἧτοι βίασι τῆς αὐξήσεως, τῆς μειώσεως καὶ τῆς δυναμικότητος τοῦ πληθυσμοῦ καὶ βίασι τοῦ πολιτισμοῦ ὃν ἔχει, κατ' ἀνάγκην δὲ τότε αἱ περιοδικότητες καὶ συχνότητες τῶν ἀκολουθούτων φαινομένων θὰ βαίνουν ἀναλόγως πρὸς τοὺς ἀνωτέρω νόμους καὶ συνθήκας.

Ἐνδέχεται τὸ πρωταρχικὸν αἶτιον νὰ ἦτο οἰονδήποτε. Ἄπαξ ὅμως ἐτέθη εἰς κίνησιν ἡ μᾶζα καὶ παρήχθη ἡ πρώτη ταλάντευσις τὰ πράγματα δὲν δύνανται πλέον ν' ἀλλάξουσιν πορείαν ἢ δὲν μεταβληθοῦν οἱ ἀρχικοὶ ὄροι. Ἄπαξ καὶ παρήχθη τὸ πρῶτον κύμα εἰς τὴν κίνησιν τοῦ πληθυσμοῦ, θὰ πορεύεται πλέον κατὰ τοὺς νόμους τῶν κυμάτων καὶ θὰ μεταδίδει τὴν κίνησίν του εἰς ὅ,τι συναντᾷ κατὰ τὴν φαινομενικὴν πορείαν του. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει καίτοι τὸ πρωταρχικὸν αἶτιον τῆς κινήσεως ἦτο μία οἰαδήποτε δύναμις, τὸ κινοῦν αἶτιον εἶναι αὐτὸ τοῦτο τὸ κύμα.

Ἡ διαδρομὴ τῆς καμπύλης τῶν τιμῶν δὲν δύναται νὰ ἐξηγηθῆ μόνον μὲ τὴν ὑπερπαρρωγίην, τὴν πληθῶραν χρήματος κ.λ.π. διότι: οἱ ἄρρυθμοὶ καὶ ἀκανόνιστοι οὔτοι παράγοντες δὲν δύνανται νὰ ἔχουσιν συνεπειᾶς κανονικὰς καὶ ρυθμικὰς πάντοτε' τὰ ἀγοραῖα ἀγαθὰ (ὁ ἔθνικὸς πλοῦτος τῶν κρατῶν εἶναι ἄσχετος) δὲν αὐξομειοῦνται κατὰ τόσον τρομακτικὸν τρόπον ἀπὸ τῆς μιᾶς περιόδου εἰς τὴν ἄλλην, ὁ ὀρυκτόμενος χρυσὸς δὲν ἐρχεται ὅλος εἰς τὴν ἀγορὰν ὑπὸ μορφὴν ἐμπορεύματος ἢ νομίσματος. αἱ ἐπιθυμίαι τοῦ κοινοῦ δὲν μεταβάλλονται ἄρδην οὔτε ἀλλάζουσιν κατευθύνσεις χωρὶς ἀποκρῶντα λόγον καὶ τέλος διότι πάντα ταῦτα δὲν εἶναι δυνατόν νὰ συμβαίνουν ὁμοιο-

μόρφως και περιοδικῶς πανταχοῦ ἄνευ ὑπάρξεως ὀρισμένης και κοινῆς αἰτίας.

Μία ὅμως μεταβολή τῶν φυσικῶν ἱκανοτήτων τοῦ μετασχηματιζομένου δυναμικῶς και ποσοτικῶς πληθυσμοῦ δημιουργεῖ κατάστασιν δυναμένην νὰ συγκεντρώσῃ ὅλας τὰς ἄνωτέρω περιπτώσεις καταφατικῶς και νὰ δεχθῇ πάσας τὰς ἐρμηνείας τῶν φαινομένων τούτων. Ἐπειδὴ : Τὰ ἀγοραῖα ἀγαθὰ δύνανται νὰ πλεονάζουν ἢ νὰ λείπουν συνεπεία τῆς μεταβαλλομένης πυκνότητος και ἱκανότητος τῆς μάζης τοῦ πληθυσμοῦ, ἢ κυκλοφορία τοῦ χρήματος δύναται νὰ ἐμφανίσῃ περιόδους πληθωρισμοῦ ἢ στενότητος ἐν σχέσει μὲ τὴν κίνησιν τοῦ πληθυσμοῦ και τὴν ἐκ ταύτης ἐξηρητημένην κίνησιν τῶν ἀγαθῶν, ἢ ἱκανοποίησις τῶν ἀναγκῶν τοῦ πλήθους δύναται νὰ ἐπιδικωθῇ ἢ νὰ ἀποφευχθῇ παρὰ τούτου συνεπεία και ἀναλόγως τῆς ἐπιβαρύνσεως τῆς ἀτομικῆς ἢ τῆς οἰκογενειακῆς προσόδου ἐξ αἰτίας τῶν νέων μελῶν τῆς οἰκογενείας και κοινωνίας, και πάντα ταῦτα δύνανται νὰ συμβαίνουν ὁμοιομόρφως και περιοδικῶς πανταχοῦ ἐφ' ὅσον τὸ κοινὸν και ὀρισμένον αἷτιον ἔχει τὴν ἱκανότητα ταύτην.

Τέλος οἱ ψυχολογικοὶ παράγοντες τῆς συντηρητικότητος και ἐφεκτικότητος και τῶν πανικῶν οἵτινες ἐπεμβαίνουν ἐκάστοτε, εἶναι συνέπεια ἀπορρέουσαι ἐκ τῆς προσφόρου ψυχολογικῆς καταστάσεως τῆς ἀγορᾶς, ἣτις ὑφίσταται τὰς ἐπιδράσεις τῶν ἄνωτέρω αἰτίων.

Σπουδαίαν ἐπίσης ἐπίδρασιν ἐπὶ τῶν οικονομικοκοινωνικῶν ἐκδηλώσεως ἔχει τὸ Κράτος ὑπὸ τὴν δυαδικὴν του προσωπικότητα, ἐκείνης ἣτις ἐνδιυφέρεται διὰ τὴν διατήρησιν του και συνεπῶς ἀφορᾷ εἰς τὸ νομικὸν συμφέρον αὐτοῦ, και ἐκείνης ἣτις ἐνδιαφέρεται διὰ τὴν ἐπιτέλεσιν τῶν σκοπῶν του και ἐπομένως ἀφορᾷ εἰς τὸ συμφέρον τῶν ὑπηκόων του. Τὸ Κράτος πιεζόμενον ὑπὸ χρηματικῶν ἀναγκῶν εὐρίσκει διέξοδον διὰ τῆς τεχνητῆς πληθῶρας χρήματος ὑπὸ μορφήν χαρτονομίσματος, ὅταν οἱ εἰσπραττόμενοι φόροι δὲν ἀρκοῦν νὰ καλύψουν τὰς ἀνάγκας του ἢ ὅταν δὲν κατορθοῦνται νὰ εἰσπραχθῶν οἱ ἐπιβληθέντες. Ἀλλὰ τῶν φορολογικῶν ποσοστῶν διατηρουμένων ἀμεταβλήτων ἢ μὲν φορολογικῆ ἐπιβάρυνσις τῶν μεγάλων ἡλικιῶν βαίνει εὐθέως ἀναλόγως τῆς ὑπὸ τῶν ἐξόδων συντηρήσεως και ἀναπτύξεως ἐπιβαρύνσεως τοῦ σχεδὸν στασίμου οἰκογενειακοῦ εἰσοδήματος, ἢ δὲ φορολογικῆ ἀπόδοσις ἐπίσης εὐθέως ἀναλόγως τῆς δυναμικῆς και ποσοτικῆς διακυμάνσεως τῶν μεγάλων ἡλικιῶν και τοῦ ἐκ τῆς κινήσεως τοῦ πληθυσμοῦ ἐξαρτωμένου κύκλου τῶν ἐργασιῶν αὐτῶν.

Ἐπομένως ἡ κίνησις τοῦ πληθυσμοῦ ἐπηρσεάζει τὸ οἰκονομικὰ τοῦ Κράτους, αὐτὰ δὲ πάλιν τὰ οἰκονομικὰ τῶν πολιτῶν του.

Ἡ οἰκονομικὴ ἰσορροπία καθίσταται εὐπαθεστέρη ὅσῳ ὁ πληθυσμὸς και αἱ δυσχέρεια τῆς βιώσεως αὐξάνουν και ὅσῳ τὸ περιβάλλον τῆς ἐνυντι τῆς φύσεως δράσεως τῆς ἀνθρωπότητος σμικρύνεται. Ἄλλοτε ὅτε οἱ ἀνθρωποὶ εἶχον νὰ παλαίσουν κυρίως κατὰ τῆς φύσεως και δευτερευόντως κατὰ τῶν συνανθρώπων διὰ νὰ ζήσουν, ἀπηρεῖτο μεγαλύτερον ποσοστὸν

δυνάμεων καὶ τάσεων ἐκείνου ποὺ χρειάζεται νῦν, διὰ τὴν παραγωγὴν τοῦ αὐτοῦ ἀποτελέσματος. Τὸ τοιοῦτον ὅμως δὲν μεταβάλλει τὴν τάξιν καὶ τὴν ἐξέλιξιν εἰς τὴν ὁμοιομορφίαν καὶ περιοδικότητα τῶν φαινομένων ἀλλὰ ἐνισχύει ἀπλῶς ἢ ἐντόνως τὰς ἐκδηλώσεις αὐτῶν.